AUTOR PREMIAT CU MAN BOOKER PRIZE

DAVID GROSSMAN

BABEL

„Extraordinar, original, devastator."
Guardian

Mierea leului

Povestea lui Samson, într-o interpretare modernă

NEMIRA

DAVID GROSSMAN

Mierea leului

Editura Nemira
2022

David Grossman
LION‘S HONEY: THE MYTH OF SAMSON
Copyright © 2006

Published by arrangement with Canongate Books Ltd, 14 High Street, Edinburgh EH1 1TE

ARMADA este un imprint al Grupului editorial NEMIRA.

Designul copertei: © Christopher GALE
Ilustraţiile copertei: © Shutterstock
Prelucrarea copertei şi caligrafia titlului: Raluca ILIE
Prepress: Alexandru CSUKOR
Redactori: Filip STANDAVID, Mihaela STAN

Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Daniela ASAFTEI
Redactor-şef: Alina SÂRBU
ISBN 978-606-43-1285-3

David Grossman s-a născut în 1954, la Ierusalim, unde şi-a făcut apoi studiile de filozofie şi teatru. Este un scriitor extrem de complex şi versatil, iar întreaga sa viaţă şi operă stau sub semnul conflictului israeliano-palestinian şi al frământărilor sociale care au decurs din el. A scris mai multe romane devenite bestsellere internaţionale, printre care se numără: Cartea de gramatică interioară (1994)*, Căderea din timp. O poveste pe mai multe voci* (2014), *Un cal intră într-un bar* (2017, pentru care a primit Man Booker Prize în acelaşi an), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2003), *Până la capătul pământului* (2010), *De mine viaţa şi-a tot râs* (2019). De asemenea, este autorul mai multor cărţi pentru copii şi al eseului literar *Mierea leului* (2005). A fost distins cu mai multe premii importante, dintre care menţionăm Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres. Opera sa a fost tradusă în peste 30 de limbi

CUVÂNT-ÎNAINTE

„Samson eroul” – astfel învaţă să-i spună fiecare copil evreu când îi aude prima dată povestea. Şi astfel, mai mult sau mai puţin, a fost reprezentat de-a lungul anilor, în sute de lucrări de artă, în teatru şi în film, în literatura multor limbi: un erou mitic şi un războinic feroce, bărbatul care a sfâşiat un leu cu mâinile goale, liderul carismatic al evreilor în războaiele contra filistenilor şi, fără vreun dubiu, unul dintre cele mai furtunoase şi mai colorate personaje din Biblia ebraică.

Dar felul în care îi citesc eu povestea din paginile Bibliei mele – *Cartea Judecătorilor*, capitolele 13-16 – merge împotriva firului narativ al unui Samson obişnuit. În ceea ce mă priveşte, nu este liderul curajos (de fapt, el nu şi-a comandat niciodată efectiv oamenii), nici un nazireu al lui Dumnezeu (trebuie să recunoaştem, s-a dedat preacurviei şi desfrâului), nici un criminal plin de muşchi. Pentru mine, aceasta este, mai mult decât orice, povestea unui om a cărui viaţă a fost o luptă neîncetată pentru a se acomoda cu puternicul destin care i-a fost impus, un destin de care nu a fost vreodată în stare să-şi dea seama sau, se pare, pe care n-a reuşit să îl înţeleagă pe de-a-ntregul. Este povestea unui copil care s-a născut străin faţă de mama sa şi de tatăl său; povestea unui comandant puternic, care a dorit neîncetat să câştige dragostea părinţilor săi – şi, astfel, dragostea, în general –, pe care tot nu a primit-o, în cele din urmă.

Sunt puţine alte poveşti biblice cu atât de multă dramă şi acţiune, explozii narative şi emoţie pură, aşa cum găsim în povestea lui Samson: lupta cu leul; cele trei sute de vulpi în flăcări; femeile cu care s-a culcat şi singura femeie pe care a iubit-o; trădarea sa de către toate femeile din viaţa lui, de la mamă până la Dalila; şi, în final, sinuciderea criminală, când a făcut să cadă clădirea peste el şi peste trei mii de filisteni. Totuşi, dincolo de impulsivitatea

sălbatică, de haos, de zgomot, putem să recunoaştem o poveste de viaţă care este, la bază, călătoria chinuită a unui suflet singur, izolat şi tulburat, care nu şi-a găsit nicăieri un adevărat cămin şi al cărui propriu trup a fost un loc dur al exilului. Pentru mine, această descoperire, această recunoaştere, este punctul în care mitul – în ciuda tuturor imaginilor sale măreţe şi a aventurilor sale nemaipomenite – alunecă încet spre existenţa cotidiană a fiecăruia dintre noi, în cele mai intime momente ale noastre, în secretele noastre îngropate.

MIEREA LEULUI

Există un moment în povestea lui Samson – clipa când adoarme în poala Dalilei – care pare să absoarbă şi să rezume întreaga poveste. Samson se retrage în sinele său copilăros, aproape infantil, dezarmat de violenţa, de nebunia şi de patima care s-au încâlcit şi i-au distrus viaţa. Acesta este, bineînţeles, şi momentul în care soarta sa este pecetluită, fiindcă Dalila îi prinde părul şi apucă lama, iar filistenii de afară îşi serbează deja victoria. În clipa următoare, ochii îi sunt scoşi şi puterea sa dispare. În curând, va fi aruncat după gratii, iar zilele îi vor fi numărate. Totuşi, acum, probabil pentru prima dată în viaţa lui, îşi găseşte odihna. Aici, chiar în centrul crudei perfidii la care se aşteptase, cu siguranţă, tot timpul, i se

oferă în sfârşit pacea absolută, o eliberare de sine şi de drama furtunoasă a vieţii lui.
În acele zile, se pare că pe la sfârşitul secolului al XII-lea şi începutul secolului al XI-lea î.e.n., încă nu exista un rege al Israelului, nici vreo autoritate centrală. Popoarele vecine din Midian, Canaan, Moab, Amon şi Filistia s-au folosit de slăbiciunea triburilor evreieşti ca să lanseze campanii de cucerire şi de jaf contra lor. Din când în când se ridica, într-unul dintre triburi, o persoană care ştia cum să-şi conducă tribul, uneori se aliau mai mulţi ca să ducă bătălii de represalii. Dacă învingea, devenea conducător şi judecător şi era numit sufet. Aşa au fost Ghedeon şi Iefta, Ehud, fiul lui Gerah, Şamgar, fiul lui Anat, şi Debora, soţia lui Lapidot. Astfel, israelienii oscilau ciclic între perioade de opresiune şi eliberare, care corespundeau, după cum se povesteşte în Cartea Judecătorilor, păcatelor lor şi ispăşirii acestora. Mai întâi venerau idoli, apoi Dumnezeu îi aduna pe vecinii ucigaşi drept pedeapsă. Strigau către El în nenorocirea lor, iar El alegea dintre ei o persoană care urma să-i salveze.
În mijlocul acestor turbulenţe trăiau un bărbat şi o femeie din tribul Dan. Locuiau în Ţora, în câmpia Iudeii, o zonă în mod special violentă, fiindcă în acele zile era graniţa dintre Israel şi filisteni; pentru filisteni, era primul pas esenţial în oricare tentativă de a cuceri zona deluroasă a Iudeii. Pe bărbat îl chema Manoe, dar numele femeii nu e cunoscut. Se spune despre ea doar că „era stearpă şi că nu născuse copii”, ceea ce e de ajuns să sugereze că, pe lângă greutăţile din zona de frontieră, căsnicia lor fusese plină şi de durere.
Dar oricine este familiarizat cu semiotica poveştilor biblice ştie că însăşi menţionarea unei femei sterpe prevesteşte aproape întotdeauna o naştere spectaculoasă. Şi, într-adevăr, într-o bună zi – în timpul uneia dintre acele perioade când „fiii lui Israel au făcut iarăşi răul în faţa

Domnului” –, când femeia era singură, fără soţul ei, un înger al Domnului a apărut în faţa ei şi i-a spus: „Iată, tu eşti stearpă şi n-ai născut, dar vei zămisli şi vei naşte fiu.” Şi imediat i-a dat o listă de instrucţiuni şi de avertizări, dar şi veşti bune: „Şi acum să fii cu mare grijă: să nu bei vin sau băutură tare şi să nu mănânci nimic din ceea ce este necurat; căci, iată, vei zămisli şi vei naşte fiu: brici de capul său nu se va atinge, căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu şi el va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor.”
Ea se duce la soţul ei şi-i spune: „Un om al lui Dumnezeu a venit la mine.” Iar cititorul îşi ciuleşte urechile, fiindcă femeia nu foloseşte aceleaşi cuvinte ca naratorul biblic – „îngerul Domnului i s-a arătat femeii” –, ci, mai degrabă, expresia „a venit la mine”, aceasta fiind încărcată de dublu sens, care, nu doar o dată, în Biblie se referă chiar la actul copulaţiei.
Probabil că şi bărbatul îşi ciuleşte urechile, iar soţia lui îi descrie repede străinul: „Înfăţişarea lui era ca aceea a unui înger al lui Dumnezeu”, explică ea. „Nu l-am întrebat de unde este, iar numele său nu mi l-a spus.” Şi printre cuvintele ei poţi auzi, probabil, urma unei scuze – într-atât de înfricoşător fusese aspectul acelui om, încât ea nu avusese curajul să-l întrebe de unde era sau chiar numele lui.
Iar soţul, Manoe, cum răspunde? Şi ce spune tăcerea lui? Poate că îşi ridică sprânceana, ca semn al neîncrederii, încercând să dibuiască o întrebare din confuzia aruncată asupra lui de soţia sa, dar ea nu aşteaptă ca el să întrebe şi, iute, agitată, continuă să îl potopească cu informaţii noi: omul Domnului mi-a spus „vei zămisli” şi mi-a promis că voi avea un fiu şi mi-a poruncit să nu beau vin sau tărie şi să nu mănânc ceva necurat, fiindcă băiatul va fi nazireu din pântec până în ziua morţii…

Astfel i-a spus totul. S-a eliberat de povara întâlnirii şi de extraordinara veste, dar textul tot nu ne spune nimic despre vreun sentiment care ar fi între ei, nici de vreun zâmbet sau de vreo privire tandră. Iar asta nu trebuie să fie o surpriză, din moment ce, drept regulă, Biblia nu înregistrează sentimentele eroilor săi. Biblia este o istorie a acţiunilor şi a evenimentelor şi ne lasă nouă, fiecărui cititor în parte, sarcina speculaţiei, o sarcină incitantă, dar care poartă riscul exagerării şi al fanteziei. Totuşi, haideţi să facem, în paginile următoare, ceea ce multe generaţii de cititori au făcut înaintea noastră, bărbaţi şi femei care au citit textul biblic lacunar, conform credinţei lor, convenţiilor vârstei lor şi propriilor înclinaţii, şi care au ataşat sensuri şi concluzii (şi uneori dorinţe şi amăgiri) fiecărui cuvânt şi fiecărei silabe![1]
Şi astfel, cu prudenţa necesară, dar şi cu plăcerea ghicitului şi a imaginaţiei, haideţi să încercăm să aranjăm în mintea noastră întâlnirea dintre bărbat şi soţia lui, ea vorbind şi el ascultând, ea continuând să vorbească şi el nescoţând un cuvânt! Şi nu avem de unde să ştim ce se adună sub acea tăcere: probabil entuziasm şi bucurie sau probabil furie faţă de soţia care discută atât de liber cu un bărbat străin; şi ne mai putem întreba dacă ea, în timp ce vorbeşte, se uită drept în ochii lui sau dacă îşi fereşte privirea în jos, departe de soţul în faţa căruia, dintr-un motiv oarecare, nu i-a apărut niciun înger. Chiar dacă doar o mică parte din ceea ce am prezentat chiar a avut loc, nu e niciun dubiu că vestea pe care au primit-o îi va zgudui pe

[1] Vladimir (Ze’ev) Jabotinski (1880–1940) a fost un lider sionist născut în Rusia. Romanul *Samson the Nazarite* a apărut în foileton în ziarul sionist rusesc *Razsvet* în 1926, a fost publicat sub formă de carte în 1927 şi tradus în limba engleză în 1930. A fost folosit ca punct de plecare pentru filmul *Samson şi Dalila* din 1949, realizat de Cecil B. DeMille.

amândoi până în măduva oaselor, că îi va răvăşi lui cele mai adânci simţăminte despre infertilitatea ei atât de îndelungată şi despre brusca sarcină şi poate că îi va răvăşi şi ei simţămintele faţă de el, faţă de slăbiciunea şi de impotenţa lui, care, se pare, sunt sugerate în această scurtă scenă.
Iar noi, cei care tragem cu ochiul, suntem într-atât de captivaţi de acest moment de familie foarte încărcat, încât aproape că nu observăm că ceea ce soţia îi povesteşte soţului ei nu este chiar acelaşi lucru cu ceea ce i s-a spus.
Două detalii centrale lipsesc: ea nu menţionează că niciun brici nu trebuie să atingă capul fiului lor nenăscut, nici nu-i spune soţului că fiul lui „va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor”.
De ce omite ea aceste detalii cruciale?
S-ar putea argumenta că exaltarea şi confuzia ei au făcut-o să uite, pur şi simplu, de chestiunea briciului. Era, fără îndoială, destul de agitată; şi probabil că i s-a părut de la sine înţeles că Manoe era conştient că, dacă băiatul urma a fi un nazireu, bine cunoscutele restricţii urmau să i se aplice, inclusiv interzicerea tăierii părului. Dar cum să explici a doua omisiune? Cum se poate explica faptul că o femeie omite – chiar ascunde – în faţa soţului ei o informaţie într-atât de importantă privitoare la viitorul lor fiu, o veste care, cu siguranţă, i-ar fi oferit acestuia satisfacţie şi mândrie şi, probabil, o oarecare răsplată pentru toţi acei ani amari fără copii?
Pentru a înţelege asta, pentru a o înţelege *pe ea*, trebuie să ne întoarcem şi să citim povestea prin ochii ei. Amintiţi-vă că textul biblic nici nu îi reţine numele. Cuvântul „stearpă” este tot ceea ce se spune despre ea şi este chiar dublat: „stearpă şi nu născuse copii”. Această emfază sugerează că ea aşteptase ani întregi un copil, care nu apăruse. Probabil că abandonase posibilitatea de a avea

un copil într-o bună zi. Şi este foarte posibil ca „titlul” *’akara*, „cea stearpă”, să-i fi fost „acordat” de către alţii, în familie, în trib, în toată zona Ţora. Şi, cine ştie, poate că şi soţul ei, în momente de furie, îi arunca din când în când epitetul distrugător *’akara* şi că până şi între ei cuvântul a devenit numele ei, spinul care o împunge de fiecare dată când se gândeşte la ea şi la soarta ei.
Şi acum aceeaşi „femeie fără copii, care nu a născut” este binecuvântată brusc de apariţia unui înger care îi aduce vestea că va avea un copil. Totuşi, în exact aceeaşi clipă în care visul ei se împlineşte şi bucuria ei e fără limite, îngerul adaugă: „Căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu şi el va începe să mântuiască Israelul din mâna filistenilor.”
Iar ea se aruncă într-un vârtej ameţitor de gânduri şi sentimente.
Va naşte un fiu. *Ea* va naşte. Până acum nu ştia nimic despre asta, bineînţeles. Îngerul a aflat primul şi i-a dat vestea. Şi poate că în momentul vestirii ea simte o tresărire neobişnuită înăuntrul său (îngerii ştiu că revelaţiile funcţionează mai bine cu dovezi concrete). Iar ea e fără îndoială foarte mândră că fiul ei va fi cel care îi va salva pe israeliţi; ce mamă nu ar fi mândră să-l nască pe salvatorul poporului său? Dar poate că, într-un colţ ascuns al inimii sale, fericirea ei nu e chiar întreagă.
Fiindcă o altă cugetare, dureroasă şi încă reprimată, începe să o roadă: nu a conceput copilul propriu, numai al ei, ci, mai degrabă, un soi de „simbol naţional”, un nazireu al lui Dumnezeu şi salvatorul Israelului. Şi unicitatea sa nu este ceva care se va dezvolta încet, de-a lungul anilor, astfel încât cei doi să se poată obişnui, în mod confortabil, cu rolurile lor – să fii mama unui izbăvitor este şi o poziţie de responsabilitate –, ci, în schimb, asta se întâmplă acum,

brusc, deodată, într-un mod fixat şi inexorabil: „Căci nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu...”
Încearcă să înţeleagă. Acest copil, copilul aşteptat de multă vreme, în clipa în care i s-a dat ei, în care a început să înmugurească în ea, a fost deja atins, după cum se vede, de o entitate străină, iar asta înseamnă – şi aici simte o înţepătură ascuţită şi străină – că va fi un copil care nu va fi niciodată doar al ei.
Înţelege ea acest lucru imediat? Nu avem cum să ştim. Întreaga întâmplare a copleşit-o cu siguranţă şi este foarte posibil ca în acest moment ea să fie plină doar de bucurie în legătură cu sarcina şi de mândrie faţă de băiatul special pe care îl va naşte – ea, nu ceilalţi din sat şi din trib, care o vedeau doar ca *’akara*, cea fără copii... Dar putem bănui că, în adâncul sufletului ei, mama lui Samson ştie, cu o profundă intuiţie feminină – o cunoaştere care nu are nimic de-a face cu vreo credinţă religioasă sau cu frica faţă de Dumnezeu –, că ceea ce i s-a dat i-a şi fost luat în aceeaşi clipă. Momentul celei mai mari intimităţi – în interiorul ei, ca femeie – a fost confiscat şi transformat într-un eveniment public, împărtăşit cu străinii (inclusiv cu noi, care-i interpretăm povestea după câteva mii de ani), şi, din acest motiv, printr-un gest instinctiv de distanţare şi de negare, respinge o parte dintre veştile îngrijorătoare.
Iar aici ne amintim de o altă femeie din Biblie, care a avut aceeaşi soartă ca mama lui Samson: Hanna, care s-a rugat şi s-a jurat, lăcrimând, că, dacă va naşte un fiu, i-l va da lui Dumnezeu ca nazireu şi care, ca urmare a acelui jurământ, l-a născut pe Samuel şi a fost obligată să i-l dea marelui preot Eli. Ambele poveşti – ale unor sarcini extraordinare – conţin sugestia incomodă că Dumnezeu a exploatat cumva disperarea acestor mame, care voiau într-atât de mult să conceapă şi să nască, încât erau gata să accepte orice „sugestie” referitoare la destinul copilului lor, ba chiar – în

limbajul zilelor noastre – să servească drept mame-surogat pentru planurile măreţe ale lui Dumnezeu.
Soţia lui Manoe se duce la soţul său şi îi povesteşte despre întâlnire – şi am văzut deja că relatarea ei sună aproape apologetic şi că e extrem de detaliată: spunând în aparenţă totul, dar, de fapt, omiţând multe. Merită menţionat aici că nu puţini dintre comentatorii poveştii – inclusiv poeţi şi dramaturgi, pictori şi romancieri care au explorat personajul lui Samson de-a lungul anilor – au făcut aluzie la faptul că acesta s-a născut dintr-o legătură dintre mama lui şi „omul Domnului”. Alţii, în mod special Vladimir Jabotinski, în minunatul său roman *Samson the Nazarite*, au mers până într-acolo încât să prezinte posibilitatea ca Samson să fi fost produsul aventurii dintre mama lui şi un filistean în carne şi oase.[2] În această cheie de lectură, chestiunea „omului Domnului care a venit la mine” era, pur şi simplu, un alibi pe care ea l-a inventat ca să-i explice sarcina sa ruşinoasă lui Manoe. Această ipoteză, bineînţeles, adaugă savoare suplimentară legendei relaţiilor complexe ale lui Samson cu filistenii. Dar noi, oricât am fi de tentaţi, vom crede, în schimb, versiunea dată de mama lui Samson, din moment ce vom descoperi în curând că, şi dacă a spus întregul adevăr, trădarea ei majoră şi fatidică nu a fost, în cele din urmă, ca să-l rănească pe soţul ei.
Fiindcă, după ce-l anunţă pe Manoe că vor avea un fiu, îi relatează a doua parte a mesajului îngerului – pe care, după cum va fi amintit, îl citează nu chiar complet. Omite să menţioneze interzicerea tăierii părului; de asemenea, rolul viitor al băiatului ca salvator al naţiei. „Nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu”, spune ea şi încheie cu câteva cuvinte de-ale ei: „până în ziua morţii sale”.

[2] Unitate de măsură egală cu 45 de centimetri (n. tr.).

Iar aceasta e, cu siguranţă, o adăugire ciudată: o femeie care tocmai a aflat că va avea un copil după mulţi ani de infertilitate îi spune soţului ei ce se va aştepta de la fiul lor – şi apoi vorbeşte despre *ziua morţii lui*?
Chiar şi cineva care nu este părinte, care nu a trăit acel moment special când cuplul primeşte vestea cea bună, ştie că într-o astfel de ocazie nu există nimic altceva mai îndepărtat de inimile şi de minţile lor decât „ziua morţii" copilului lor încă nenăscut. Şi chiar dacă mulţi părinţi anxioşi sunt preocupaţi, chiar până la obsesie, de pericolele şi de dezastrele care-i aşteaptă pe copiii lor, cu siguranţă că nu sunt înclinaţi, per ansamblu, să-şi imagineze copilul drept o persoană în vârstă, decrepită, aproape de sfârşit – şi, cu siguranţă, nu mort. Pentru a construi o astfel de imagine mentală e nevoie de un act înverşunat, aproape violent, de înstrăinare, care ar părea să contrazică instinctele fireşti ale părinţilor.
O femeie care se gândeşte şi care vorbeşte cu voce tare despre ziua morţii copilului care abia ce începe să se formeze în pântecul ei are nevoie de o cantitate remarcabilă de seriozitate sumbră. O astfel de femeie, într-un astfel de moment, îşi asumă o poziţie de crudă înstrăinare – faţă de copil, faţă de tatăl care aude astfel de cuvinte şi, nu mai puţin, faţă de ea însăşi.
Ce a făcut-o, în acest caz, pe soţia lui Manoe să adauge aceste cuvinte?
Din nou, să „derulăm caseta" şi să încercăm să examinăm ce s-a întâmplat mai exact. Îngerul îi aduce femeii vestea, apoi dispare. Ea se grăbeşte la soţul ei, în timp ce mesajul amestecat se învârtejeşte în ea: este sau va fi în curând însărcinată; dar copilul – cum să o spunem? – nu este în întregime al ei, nu este aşa cum sunt alţi copii pentru mamele lor. A fost depozitat în ea, cum s-ar zice, pentru a

fi în siguranţă, iar ea ştie că lucrurile care sunt puse la păstrare trebuie, în cele din urmă, să fie date înapoi.
Ceva începe s-o apese, să o încetinească: cine este atunci acest copil care creşte în ea? Este el făcut în întregime din esenţa, din sângele şi din oasele părinţilor săi? Dacă e aşa, de ce i se pare că şi acum el e diluat de o altă esenţă, străină şi de nepătruns, de ceva enigmatic şi supraomenesc (şi, de aceea, probabil, şi inuman)?
Aici, făcând un salt mental înainte de câteva mii de ani, ceea ce ne vine în minte e un interviu mişcător dintr-un ziar, luat cândva mamei lui Andrei Saharov, celebrul fizician rus şi laureat al Premiului Nobel. A vorbit despre fiul ei cu mândrie, bineînţeles, şi cu dragoste, dar la sfârşitul interviului a spus cu un soi de oftat: „Uneori mă simt ca o găină care a dat naştere unui vultur.” Şi în acele cuvinte poate fi auzită o urmă de uimire. Poţi simţi uimirea din ochii ei, care l-a distanţat pe fiu de inima mamei lui şi care l-a pus într-un loc unde ea putea să-l privească cu obiectivitate totală, de parcă ar fi fost un „fenomen” sau un adevărat străin; de parcă însăşi mama l-ar fi cocoţat pe fiu pe un piedestal şi s-ar fi uitat la el din aceeaşi poziţie – şi de la aceeaşi distanţă – din care ar fi făcut-o oricine altcineva, iar din acest loc ea şopteşte: „Cine eşti tu? În ce măsură eşti tu cu adevărat al meu?”
Şi probabil că şi mama lui Samson, în timp ce merge să-i ducă soţului ei vestea cea bună, este sfâşiată de astfel de întrebări – în ce măsură este al meu? Este acesta copilul pentru care m-am rugat? Voi fi în stare să-i dau iubirea generoasă şi firească pe care am jinduit atâta vreme să i-o dau unui copil care să fie al meu?
Şi apoi, când se întâlneşte cu soţul ei şi îi vorbeşte, cuvintele îi pătrund brusc în minte cu forţă şi cu toate implicaţiile lor complexe. Când ajunge la cuvintele „nazireu va fi pruncul, încă din pântec, lui Dumnezeu”,

aproape că simţi cum ceva dinăuntrul ei e blocat, împietrit, îngheţat şi, în loc să citeze complet cuvintele îngerului, le înghite şi scoate altele neaşteptate, care probabil că o iau şi pe ea prin surprindere: „până în ziua morţii sale”.

Dacă am zăbovit prea mult asupra acestui moment este din cauză că simţim că cineva a cărui mamă ar putea să-l privească, chiar şi pentru o clipă, de la o astfel de distanţă, cineva a cărui mamă l-a jelit încă înainte să se nască va fi întotdeauna înstrăinat şi distant în relaţiile cu alţii. Îi va lipsi întotdeauna capacitatea pentru simplul contact uman care vine atât de natural pentru majoritatea oamenilor şi nu va fi niciodată în stare să fie – după cum însuşi Samson a spus-o spre sfârşitul vieţii sale – „un om obişnuit”.

Şi astfel, chiar dacă mama lui Samson a fost „vindecată” miraculos de infertilitate, se pare că i-a transmis direct fiului ei această sterilitate (ca metaforă) care îndepărtează un om de centrul vital al existenţei umane – un caz unic de „sterilitate ereditară”.

Totuşi, Dumnezeu, şi nu mama lui Samson, a decretat că el va fi un nazireu, cu alte cuvinte, o persoană care face diferenţa între sine şi viaţă – şi, într-adevăr, în cuvântul ebraic *nazir* auzim cum se contopesc sugestiv rădăcina *ndr*, însemnând „jurământ”, şi cuvântul *zar*, „străin”. Totuşi, e greu să nu simţi că şi opinia mamei asupra fiului ei – privirea ei intimă asupra embrionului pe care-l poartă şi verdictul ei tulburător –, nu mai puţin decât porunca lui Dumnezeu, a determinat cursul fatidic al vieţii lui, până în ziua morţii.

Stranietatea conferită copilului nenăscut se multiplică în curând. Manoe, luat prin surprindere, se roagă lui Dumnezeu şi cere instrucţiuni suplimentare: „O, Doamne, omul acela al lui Dumnezeu, pe care Tu l-ai trimis la noi, să vină din nou şi să ne înveţe ce anume să-i facem pruncului care se va naşte.”

„*Pruncului* care se va naşte?” Încă în burta mamei sale, Samson e deja catalogat de tatăl său, i se dă o definiţie oficială, un loc prestabilit. Fiindcă, deşi buzele lui Manoe au jinduit mulţi ani să pronunţe cuvintele „fiul nostru”, „copilul meu”, „băiatul meu”, el are grijă să folosească termenul folosit de omul lui Dumnezeu, aşa cum l-a citat soţia sa, probabil fiindcă simte că trebuie şi acum să păstreze o distanţă cuprinsă de veneraţie faţă de cel care va deveni în curând un personaj legendar.
Iar Manoe ghiceşte probabil ceva mai mult: va fi necesar să se ocupe de acest copil ca de un vas preţios – probabil prea preţios –, ceea ce s-ar putea să se dovedească dincolo de mijloacele spirituale ale părinţilor săi; şi acesta nu va fi un copil care să poată fi crescut doar conform instinctelor naturale ale cuiva; şi, Dumnezeule, Te rog, dă-mi, dacă se poate, instrucţiuni suplimentare...
Şi, într-adevăr, îngerul se întoarce, dar alege să apară din nou în faţa soţiei, „la vremea când ea se afla la câmp şi bărbatul ei nu era cu dânsa”. Şi astfel se întăreşte impresia că îngerul, dintr-un motiv sau altul, preferă să-i încredinţeze informaţia, secretul, femeii şi că se străduieşte să se întâlnească iar cu ea când e singură; şi nu doar „singură”, ci atunci când soţul ei nu e cu ea. Dar ea – probabil de teama bârfelor sau din loialitate pentru soţul său şi conştientizând destinul lor împărtăşit – vrea ca Manoe să fie prezent la întâlnire. De această dată, naratorul intră în nişte detalii: „femeia a alergat în grabă şi i-a spus bărbatului ei”. Ne putem imagina picioarele ei puternice grăbindu-se printre tulpinile de cereale, cu braţele împingând şi tăind aerul, cu gândurile zburându-i prin cap, în timp ce ajunge la Manoe şi îi spune că acelaşi bărbat – „care a venit la mine în ziua aceea” – i-a apărut din nou.

Vayakom vayelech Manoah aharei ishto: „Manoe s-a sculat şi a mers după femeia lui.”
Sunetul şi rezonanţa acestor cuvinte transmit mişcările lente şi greoaie ale lui Manoe, al cărui nume înseamnă „odihnă” şi care, în ebraica mai recentă, mai înseamnă şi „decedat”. Astfel, în cinci cuvinte care se află într-un contrast amuzant faţă de „femeia a alergat în grabă şi i-a spus bărbatului ei”, naratorul a schiţat un soi de trântor care se târăşte în spatele soţiei sale iuţi şi energice. Într-adevăr, Manoe a fost aspru pedepsit de autorii rabinici ai Talmudului, care l-au etichetat drept *am ha'aretz*, un ignorant, fiindcă încalcă o regulă vitală a sexelor: „Un bărbat nu merge în spatele unei femei pe drum, chiar dacă e soţia lui – şi, chiar dacă se află pe un pod cu ea, ea ar trebui să-i fie alături şi oricine merge în spatele unei femei când trece un pod nu va avea loc în lumea de apoi.”[3]
Aşa că Manoe îşi urmează soţia, se întâlneşte cu străinul, încearcă să-l cântărească din ochi. Deşi anterior ceruse explicit ca Atotputernicul să-l aducă înapoi pe „omul lui Dumnezeu”, Manoe s-ar putea să nu se fi eliberat încă de o suspiciune sâcâitoare în legătură cu individul pe care soţia sa l-a întâlnit singură pe câmp – de două ori –, după care ea ştiuse imediat că urma să aibă un copil. „Tu eşti omul care i-a vorbit femeii mele?”, întreabă el, iar cititorul poate să-şi imagineze, dincolo de cuvinte, privirea abătută pe care i-o aruncă îngerului şi poate auzi amestecul de neîncredere şi de gelozie şi modestia ţâfnoasă a unui bărbat care nu poate să facă altceva decât să-şi recunoască propria inferioritate.
Observaţi că Manoe nu întreabă „Tu eşti bărbatul care a venit la femeia mea?” Probabil că ceva îl opreşte să folosească acel cuvânt aspru, a cărui pronunţare într-o astfel de situaţie încărcată – doi bărbaţi, o femeie posibil

---

[3] Talmudul din Babilon (TB), Tratatul Berakhot 61a.

însărcinată – ar putea să-i împingă pe cei trei într-o confruntare deschisă. Totuşi, în acelaşi timp, Manoe îl numeşte pe străin „om”, nu „omul lui Dumnezeu”, şi alătură cuvintele „bărbat” şi „femeie”, cuplându-le într-un cocon intim, în timp ce stă afară, expunându-şi astfel mai departe suspiciunile şi gelozia care pâlpâie în spatele întrebării sale.[4]

Iar îngerul răspunde scurt: „Da, eu sunt.”

„Fie ca vorbele tale să se-mplinească în curând”, spune Manoe, adăugând: „Ce reguli vor trebui urmate pentru băiat?” Şi aici, din nou, se strecoară un ton de prudenţă faţă de străin şi poate chiar faţă de fiul promis şi e clar că Manoe încă nu crede că discută cu un om al lui Dumnezeu, cu atât mai puţin cu un *înger*, fiindcă, dacă ar crede asta, sigur s-ar arunca la pământ şi nu ar vorbi cu el aşa cum a făcut-o, cu lipsă de curtoazie şi fără vreun cuvânt de rugă.

Şi aici se iveşte întrebarea: şi-a schimbat îngerul aspectul între cele două apariţii ale sale, în faţa soţiei şi acum, în faţa soţului? Fiindcă e clar că în ochii lui Manoe el nu pare a fi fără tăgadă un „înger de-ai lui Dumnezeu, foarte înfricoşător”. A exagerat femeia, dintr-un motiv sau altul, în descrierea ei – sau probabil că aspectul îngerului nu s-a

[4] Profesorul Yair Zakovitch de la Universitatea Evreiască, în cartea sa *The Life of Samson*, arată că Manoe îi spune aici soţiei sale „femeia”, implicând înstrăinare, provenind probabil din suspiciune, şi că Adam, care se înstrăinează de soţia sa, Eva, după ce ea îl convinge să mănânce din fructul Pomului Cunoaşterii, îi spune lui Dumnezeu: „Femeia pe care ai pus-o lângă mine – ea mi-a dat din pom şi eu am mâncat.” Zakovitch, *Hayei Shimshon* [„Viaţa lui Samson”, ebr.], Ierusalim, 1982, p. 49. În legătură cu aceasta, să notăm că istoricul iudeo-roman Flavius Josephus, în monumentala sa lucrare *Antiquitates Iudaicae* (V:276), afirmă că Manoe „era îndrăgostit nebuneşte de soţia sa şi de aceea era extrem de gelos”, apud *Jewish Antiquities,* traducere în engl. de H.St.J. Thackeray şi Ralph Marcus, Cambridge şi Londra, 1958, vol. V, p. 125.

schimbat deloc, ci, mai degrabă, adevărata diferenţă rezidă în abilităţile bărbatului şi ale femeii de a „citi” identitatea ascunsă a interlocutorului lor?

Îngerul, din nou, dă instrucţiuni detaliate privind comportamentul adecvat care va asigura naşterea şi creşterea potrivite ale nazireului lui Dumnezeu. În acelaşi timp, este greu să nu observăm că, de-a lungul conversaţiei, el vorbeşte cu Manoe cu o reticenţă evidentă, de parcă ar protesta, subliniind astfel inutilitatea bărbatului şi statutul său secundar faţă de soţia lui: „Femeia trebuie să se ferească de tot ce i-am spus.”

Recitind, ne dăm seama că nici îngerul, când îi repetă instrucţiunile lui Manoe, nu menţionează interdicţia de a tăia părul copilului. Care este sensul acestei omisiuni repetate, de această dată din partea îngerului? Când femeia a făcut asta, aceasta a putut fi atribuită confuziei ei de moment. Dar de această dată omisiunea ia o formă mai serioasă: punctul slab al lui Samson era, bineînţeles, părul său, iar tăierea buclelor lui a fost ceea ce, în cele din urmă, a dus la moartea lui. Se poate întâmpla ca femeia şi îngerul să dorească, din vreun motiv anume, să ascundă de tată secretul slăbiciunii fiului? Este posibil ca cei doi să simtă că într-o chestiune atât de critică pentru viaţa „copilului care trebuie să se nască” nu se puteau baza pe Manoe să păstreze secretul?

Chiar şi după sublinierea instrucţiunilor, încordarea dintre soţ şi înger persistă. Situaţia lui Manoe e intolerabilă: un val de informaţii îl copleşeşte din fiecare parte; e inundat de sentimente dure şi contradictorii, mai ales de suspiciunea sâcâitoare că soţia lui şi străinul semeţ pun la cale o conspiraţie elaborată contra lui. Chiar şi cineva mai iute şi mai isteţ ar simţi, într-un astfel de moment, că îi slăbeşte judecata. În nefericirea lui, Manoe încearcă să se apropie de înger: „Nu-ţi vom da drumul să pleci până când

nu vom găti un ied”, se oferă el. Îngerul refuză, fără vreun motiv anume, într-o manieră ostilă şi critică: „Dacă nu mă laşi să plec, nu voi mânca din mâncarea ta”, spune el, adăugând că Manoe ar trebui să sacrifice iedul Domnului, nu lui. Probabil că suspectează că Manoe doar vrea să-l reţină, în încercarea de a-i desluşi intenţiile. „Fiindcă Manoe nu-şi dă seama că acela era îngerul Domnului”, spune textul, iar lipsa lui de înţelegere, chiar şi după ce au trecut câteva minute, dovedeşte mai departe obtuzitatea caracterului lui Manoe.
Ruşinat, Manoe vrea să afle numele îngerului, adăugând o explicaţie stângace întrebării sale: „După ce cuvântul tău se va fi împlinit, ar trebui să te preamărim”, cu alte cuvinte, după ce se va împlini profeţia. Dar îngerul îl refuză categoric: „Nu trebuie să întrebi numele meu; este *peli*”, miraculos, de neştiut. *Peli*, răspunde el; cu alte cuvinte, dincolo de lumea ta, prea mare pentru tine. Se poate presupune că acest cuvânt, spus dintr-o dorinţă clară de a-l amuţi pe Manoe, va rămâne multă vreme înscris în memoria lui. O insultă ca aceasta nu poate decât să reverbereze în zilele care urmează, când va fi în faţa fiului său şi când se va lovi – ca de un zid – de faptele sale de neînţeles, ciudate şi miraculoase.
Manoe, ezitant şi confuz ca urmare a răspunsului dezarmant al îngerului, aşază iedul şi ofranda de mâncare pe o piatră. Îngerul face un miracol, scoate foc din piatră, după care urcă spre cer, în timp ce Manoe şi soţia sa privesc şi-apoi se aruncă amândoi cu faţa la pământ. Şi doar acum, în sfârşit, Manoe crede că acesta a fost într-adevăr un înger al Domnului. „Negreşit vom muri, fiindcă am văzut o făptură dumnezeiască”, îi spune soţiei lui, cu vocea tremurând de spaimă – o teamă nu numai de Dumnezeu şi de înger, ci şi de tot ceea ce uluitoarea întâlnire este menită să aducă în vieţile lor. Şi poate că e şi

o teamă de copilul nenăscut, copilul lor, pentru care au aşteptat şi s-au rugat, care nici măcar acum nu e înconjurat de lichid amniotic, ci de o membrană impenetrabilă de taină şi primejdie.
„Vom muri cu siguranţă”, bâiguie Manoe, iar soţia îi răspunde cu o logică simplă, poate şi cu un dispreţ subtil împrumutat din atitudinea condescendentă şi detaşată a îngerului, care pluteşte încă peste ei: „Dacă Dumnezeu ar fi vrut să ne omoare, n-ar fi primit o jertfă aprinsă şi o ofrandă de hrană de la noi şi nu ne-ar fi arătat toate aceste lucruri şi nu ne-ar fi dat o astfel de veste.”
Şi, astfel, această femeie, care cu numai câteva momente în urmă era redusă la epitetul „stearpă”, creşte în mintea cititorului cu fiecare verset. Probabil că sarcina cea nouă este cea care îi dă putere şi o înnobilează sau poate că ceea ce îi dă o nouă încredere, în ciuda tuturor dubiilor şi a temerilor sale, este convingerea că poartă un copil care este unic. Este greu de imaginat, în plus, că o femeie atât de isteaţă ca ea nu observase că îngerul alesese – de două ori – să-i apară doar ei.
Dar se poate la fel de bine ca aceste presupuneri să fie incorecte, amestecând cauza şi efectul; şi, mai degrabă, e posibil ca ea să fi fost astfel tot timpul, o femeie puternică şi isteaţă, inventivă şi curajoasă, şi cu siguranţă că din aceste motive îngerul a ales să-i aducă ei, nu soţului său, veştile. Este interesant de observat în acest sens că Rembrandt, când a pictat întâlnirea dintre cuplu şi înger, „l-a împins” pe Manoe cu faţa în jos, într-o poziţie umilă, chiar ridicolă – la prima vedere seamănă cu un sac de cartofi –, în timp ce soţia, în contrast cu relatarea biblică, stă în picioare lângă soţul ei căzut, emanând nobleţe, încredere şi hotărâre. Este clar că şi Rembrandt, la fel ca mulţi care au citit povestea, a simţit că femeia e cea puternică şi dominatoare. Şi, dacă aşa stau lucrurile,

putem deja să ne imaginăm cât de hotărâtoare va fi influenţa ei şi a cuvintelor pe care tocmai ce le-a rostit asupra lui Samson – din pântec până în ziua morţii lui.
Zora este astăzi un kibbutz, aflat nu departe de un *tel* sau de o movilă care aproape cu siguranţă stă deasupra rămăşiţelor arheologice ale aşezării biblice. Fondatorii săi, membri ai mişcării socialiste „Kibbutzuri Unite” şi veterani ai legendarei forţe combatante Palmach, s-au aşezat acolo spre sfârşitul anului 1948, în toiul Războiului de Independenţă care izbucnise când armatele din patru state arabe invadaseră nou-înfiinţatul stat Israel. În cursul acestui război, la fel ca în războaiele din vremea judecătorilor, câmpiile Iudeii erau de o mare importanţă strategică şi, drept urmare, un punct crucial pentru forţele combatante.
Când armata israeliană a ajuns lângă satul arab Sar’a, majoritatea locuitorilor săi au fugit, iar cei care au rămas au fost expulzaţi. Cu toţii au devenit refugiaţi, majoritatea ajungând în tabăra de refugiaţi Deheishe, nu departe de Hebron, unde familiile lor încă locuiesc.
E mijlocul lui octombrie 2002. O zi fierbinte şi mohorâtă în câmpii. Radioul transmite că este trafic intens la intersecţia Samson, între Zora şi Eştaol. O cărare de pământ pleacă din drumul principal într-o pădure, conducându-l pe turist în grădinile abandonate Arab Sar’a. Acolo, ascunse într-un mic crâng, apar brusc două persoane, mamă şi fiu, palestiniene, care au venit din Deheishe ca să culeagă măslinele din livada care odinioară a aparţinut familiei lor. Femeia scutură puternic ramurile pomului şi le bate cu un băţ, iar fiul ei, un băiat de vreo zece ani, adună repede şi în linişte ploaia neagră de măsline pe un cearşaf întins sub pom.
Aici, acum circa trei mii de ani, în acelaşi peisaj maroniu şi accidentat, printre măslini şi stejari, terebinţi şi roşcovi,

soţia lui Manoe s-a întins ca să nască. Aici i-a dat băiatului ei numele *Shimshon*, care în ebraică înseamnă „micul soare" şi care probabil că e şi o combinaţie între cuvintele *shemesh* şi *on* – soare plus putere, virilitate.
Există, bineînţeles, o mare asemănare între Samson şi alţi „eroi ai soarelui", precum Hercule, Perseu, Prometeu şi Mopsus, fiul lui Apollo[5]. În Talmud, rabinul Yohanan a căutat să-l „purifice" pe Samson de orice urmă de păgânism: „Samson a fost numit după Cel Sfânt, fie El binecuvântat, după cum se spune, «fiindcă Domnul Dumnezeu este un soare şi un scut» (Psalmi 84:12). După cum Dumnezeu apără întreaga lume, aşa şi Samson în vremurile sale apără Israelul."[6] Flavius Josephus, istoricul iudeo-roman din secolul I, în lucrarea sa *Antichităţi iudaice*, afirmă că „Samson" înseamnă „puternic", adăugând că „băiatul a crescut repede şi era clar, din frugalitatea dietei sale şi din pletele sale curgătoare, că urma a fi profet".[7]
„Şi pruncul a crescut, iar Dumnezeu l-a binecuvântat", ne spune Biblia, iar Talmudul comentează că „a fost binecuvântat *b'amato*", cuvântul *amah* (literal, „cot"[8]) fiind

---

[5] Zakovitch (*op. cit.,* p. 70) arată că textul biblic nu oferă o derivare a numelui lui Samson, o raritate printre personajele biblice majore. Argumentează că naratorul biblic a dorit să evite orice asociere între Samson şi soare, o legătură cu puternice conotaţii păgâne.

[6] TB Sotah 10a.

[7] Flavius Josephus, *op. cit.,* V:285, apud *Jewish Antiquities*, vol. V, p. 129.

[8] Biblia, bineînţeles, prezintă povestea lui Samson drept o „dramă a sorţii" şi mai puţin drept o „dramă de caracter". Totuşi, felul în care actorii poveştii, mai ales Samson, sunt creionaţi nu poate decât să-l conducă pe cititorul contemporan – înarmat cu calităţile şi cu

un eufemism pentru penis: „*Amah*-ul lui era ca al celorlalţi bărbaţi”, continuă Talmudul, „dar sămânţa sa era ca un torent care curge iute.”[9] Chiar dacă acest comentariu rabinic se aventurează ciudat de departe, faptele ulterioare ale lui Samson subliniază într-adevăr ideea generală a presupunerii sale. Şi nu mai puţin important decât această binecuvântare divină specială este ceea ce urmează apoi: „Şi Spiritul Domnului a început a Se avânta împreună cu el în tabăra lui Dan, între Ţora şi Eştaol.”

Ce este mai exact acest „spirit” divin care începe să-l „avânte” pe băiat? A fost un sentiment al misiunii, o chemare sau un puseu interior de inspiraţie? *Lefa'amo*, spune ebraica, din rădăcina cuvântului „a bate” sau „a palpita”, un ecou clar al bătăii inimii umane, care bate mai tare când sentimentele cuiva sunt stârnite. Într-adevăr, acest sunet, persistent şi agitat, va ieşi din trupul şi sufletul lui Samson în fiecare etapă a vieţii sale. Talmudul din Ierusalim, încercând să dea o expresie fizică concretă agitaţiei lui Samson, spune că, atunci când spiritul sfânt a pogorât asupra lui, fiecare dintre paşii lui a fost la fel de mare ca distanţa dintre Zora şi Eştaol, iar cârlionţii din părul lui sunau ca un clopoţel – *pa'amon* în ebraică, din aceeaşi rădăcină –, iar sunetul se auzea, de asemenea, pe aceeaşi distanţă.[10] Zoharul sau „Cartea splendorii”, lucrarea centrală a misticismului ebraic, oferă o descriere emoţionant de vie: „*Lefa'amo*. Spiritul venea şi pleca,

---

sensibilităţile timpului nostru – la coliziunea şi interacţiunea „sorţii” şi a „personalităţii”. Mai mult decât atât, în timp ce povestea se dezvoltă, se dovedeşte că s-ar putea, de fapt, ca personalitatea lui Samson să fie cea care-l împiedică să-şi dea seama de destinul pentru care e menit.

[9] TB Sotah 10a.

[10] Talmudul din Ierusalim, Sotah 7b.

venea şi pleca şi nu se aşeza cum trebuie în el. Şi este astfel scris, «spiritul Domnului a început să-l avânte», fiindcă aşa s-a întâmplat de la început”.[11] Comentatorul medieval Ghersonide, în alt joc de cuvinte, interpretează agitaţia lui Samson din punctul de vedere raţional al eroului: „O dată (*pa’am*) hotăra că va porni la război contra filistenilor, altă dată hotăra să nu o facă, ca un clopot care bate într-o parte şi în alta.”

Totuşi, o simplă citire a textului dezvăluie că Samson nu e mişcat de nicio chemare sau inspiraţie, ci că apucă, mai degrabă, într-o direcţie diferită şi neaşteptată. Căci ce face tânărul când e aţâţat de spiritul lui Dumnezeu? Începe să adune o armată pentru a-şi izbăvi poporul cât mai repede de filisteni sau adună putere politică în tribul său sau încearcă să obţină binecuvântarea şi sprijinul unui mare preot? Absolut deloc: Samson *se îndrăgosteşte*.

„Samson s-a coborât la Timna; iar în Timna a văzut o femeie dintre fiicele filistenilor.”

Imediat urcă dealul acasă, la Zora, se duce la tatăl său şi la mama sa şi spune răspicat: „Am văzut în Timna o femeie dintre fiicele filistenilor; aşadar, luaţi-mi-o de femeie!” Şi, deşi cuvântul „dragoste” nu apare aici în mod explicit, poţi simţi în cuvintele lui Samson hotărârea şi profunzimea sentimentelor care îl macină. E greu de ştiut dacă el însuşi e capabil în acest moment să-şi desluşească emoţiile încurcate, să separe dragostea de noul mare „spirit divin”, dar este acest lucru atât de surprinzător? Dragostea – şi mai ales prima dragoste – e, fără îndoială, în măsură să stârnească într-un om sentimentul că tocmai s-a născut şi că un vânt nou, puternic şi neobişnuit, bate prin el.

Aici e cazul să explicăm – pentru cei nedumeriţi de această împerechere rapidă a unui nazireu cu o femeie – că

[11] Zohar I:194a.

nazireul în iudaism nu e acelaşi lucru cu un călugăr în tradiţiile creştină sau budistă.[12] În Tora (vezi Numerii, capitolul 6), nazireului iudeu i se ordonă să se abţină de la trei lucruri: îi este interzis să bea vin sau să mănânce struguri sau derivatele lor; nu are voie să-şi taie părul; şi nu poate merge lângă un cadavru (o prohibiţie nespecificată în cazul lui Samson). Pe de altă parte, nu i se interzice să se căsătorească sau să cunoască intim o femeie. Totuşi, cititorul e sfătuit să nu se aştepte la escapade suculente, asemănătoare poveştilor cu călugări lascivi din Chaucer sau Boccaccio. Scriitorul biblic – care, ca majoritatea autorilor, e o acritură înnăscută – se grăbeşte să observe, în legătură cu atracţia lui Samson faţă de o femeie filisteană, „că de la Domnul este aceasta, că el caută, adică, să se răzbune pe filisteni – fiindcă la acea vreme Israel se afla sub stăpânirea filistenilor”.
Cu alte cuvinte, nu dragostea sau pasiunea ori romantismul şi, mai presus de toate, nu liberul-arbitru: Samson e atras de femeia filisteană fiindcă Dumnezeu caută o scuză să îi lovească pe filistenii care îi oprimă pe israeliţi. Acesta este singurul motiv pe care Biblia îl oferă pentru dorinţa pe care o simte Samson. Dar această prezentare a evenimentelor nu-l poate opri pe cititor să se întrebe despre rolul lui Samson-bărbatul în această poveste. Fiindcă el însuşi, cu siguranţă, nu-şi trăieşte sentimentele de dragoste ca fiind „pretextul” altcuiva – nici măcar al lui Dumnezeu –, iar reacţia lui puternică şi

[12] Sursele iudaice sunt ambivalente faţă de fenomenul nazireatului. Sunt cei care îl vedeau drept o stare de mare elevare spirituală, pe care nu oricine e capabil să o atingă. De exemplu, profetul Amos: „Şi am ridicat profeţi dintre fiii voştri şi nazirei dintre tinerii voştri” (Amos 2:11); şi în Talmud, rabinul Eleazar. Dar mai erau şi cei care priveau ascetismul extrem şi izolarea drept păcate – de exemplu, rabinii Aleazar HaKappar şi Samuel (vezi TB Ta’anit 11a.).

imediată faţă de femeia din Timna dovedeşte că el, bărbatul, Samson în carne şi oase, caută şi are nevoie de iubire! Este el capabil în vreun fel să înţeleagă că această dragoste aprinsă nu e în totalitate „a lui” şi că el e doar o unealtă militară şi politică în mâinile lui Dumnezeu? Există vreun bărbat care ar putea înţelege aşa ceva? Există oare cineva care ar putea suporta să ştie că, tot aşa cum nu a fost „copilul natural” al părinţilor lui, acum, ca bărbat, dorinţa lui firească pentru o femeie a fost confiscată sau sădită în el?
Şi, în timp ce punem aceste întrebări, o posibilitate tristă devine din ce în ce mai clară: eroul poveştii noastre este un om care nu ştie şi probabil că nici nu va înţelege vreodată cu adevărat că Dumnezeu, chiar înainte de naşterea lui, şi-a apropriat dorinţele, dragostea, întreaga lui viaţă emoţională.
„Luaţi-mi-o de femeie”; Samson pe jumătate îi roagă, pe jumătate le ordonă părinţilor lui. E interesant de notat că, prin contrast cu tipica scenă biblică în care un fiu îşi roagă tatăl să-i aducă o femeie anume ca soţie, aici Samson merge cu cererea şi la tatăl, şi la mama lui. Şi, de aici, ei vor fi menţionaţi aproape întotdeauna împreună, tatăl şi mama, căci povestitorul biblic subliniază mereu că mama lui Samson e cel puţin la fel de importantă ca tatăl lui.
Şi îi răspund, de asemenea, împreună, într-o singură voce („tatăl său, ca şi mama sa, i-a zis”), ceea ce părinţii le răspund în mod obişnuit Samsonilor în astfel de situaţii: „Oare printre fiicele semenilor tăi şi în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci şi să-ţi iei femeie dintre filistenii netăiaţi împrejur?” Cu alte cuvinte – de ce nu te însori cu una de-ale tale?
Problema e nu numai că Samson alege să se căsătorească cu o străină, cu fiica unui alt neam, ci şi că acest neam, în particular, filistenii, e printre cei mai răi şi mai înverşunaţi

inamici ai Israelului: având avantajul armelor de fier, se aruncă în mod repetat în cucerirea şi în luarea în sclavie a triburilor Israelului, în timp ce le împiedică să-şi dezvolte propriul meşteşug al fierăritului, „fiindcă filistenilor le era teamă că evreii vor face spade sau suliţe”.[13] Într-adevăr, în ultimii patruzeci de ani, după cum se spune la începutul poveştii noastre, îi dominaseră şi îi provocaseră pe israeliţi. Şi mai este, de asemenea, cunoscut că tribul lui Dan, tribul lui Samson, sălăşluieşte în zonele de graniţă şi că îi e greu să îşi stabilească un cămin acolo, fiind în mod continuu în conflict cu neamuri mai puternice, cu filistenii şi cu alţii. Aceste lupte continue au epuizat tribul, l-au împuţinat şi l-au privat de influenţa sa culturală, politică şi socială în cadrul naţiei israelite.[14] (În această lumină e posibil să considerăm oarecum nerealistă binecuvântarea lui Dan din partea tatălui său, Iacob, înainte de moartea patriarhului, expresie şi a unei speranţe, şi a unei dorinţe: „Dan îşi va guverna tribul ca unul dintre triburile lui Israel.” După care Iacob adaugă, probabil cu un oftat greu: „Aştept izbăvirea Ta, Doamne...”[15])

Acesta este contextul naţional mai larg în care relaţia dintre Samson şi femeia filisteană începe să înflorească. Dar nu este mai puţin fascinant ce se întâmplă aici între tânăr şi părinţii lui: întâi de toate, ei sunt confuzi, fiindcă

---

[13] I Samuel 13:19.

[14] Este interesant să menţionăm, în acest context, ipoteza arheologului Yigael Yadin, care a adus în discuţie posibilitatea ca tribul lui Dan să fie înrudit îndeaproape cu poporul mării, numit Danai, într-atât de mult, încât să complice includerea lui Dan ca unul dintre triburile lui Israel. Vezi Isaac Avishur, „Dan”, *Encyclopaedia Judaica* 5: 1255–1259; şi Yigael Yadin, „And Dan, why did he remain in ships?”, *Australian Journal of Biblical Archaeology,* I/1968: 9–23.

[15] Geneza 49:16, 18.

ştiu (sau cel puţin mama lui ştie) că Samson e menit a-şi izbăvi poporul de filisteni, prin urmare, ce caută cu o femeie filisteană? Apoi, când ei îl întreabă „Oare printre fiicele semenilor tăi şi în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci şi să-ţi iei femeie dintre filistenii netăiaţi împrejur?”, e un clar ecou de blamare şi nemulţumire: „De ce nu poţi fi ca toţi ceilalţi?” Am putea citi asta cu un zâmbet, fiindcă sună ca toate replicile acelea obosite pe care atât de mulţi dintre noi le-am auzit de la părinţii noştri (şi am jurat să nu le spunem niciodată copiilor noştri), dar povestea lui Samson e departe de a fi o comedie. Este o poveste tragică; nu în ultimul rând, fiindcă stranietatea acestui copil şi diferenţele dintre el şi părinţii lui sunt atât de evidente şi clare, încât uneori pare că el şi ei aparţin unor dimensiuni complet diferite ale existenţei umane, două tărâmuri despărţite de un abis peste care nu poate fi aruncată nicio punte. Drept urmare, acea replică parentală răsuflată e rostită aici cu o durere de nelecuit şi care le sfâşie sufletul.
Fiindcă se poate presupune că până acum părinţii lui Samson au înţeles că, cu fiecare pas pe care îl face, stranietatea şi diferenţele sale vor deveni din ce în ce mai pronunţate, că va deveni clar tuturor că el, într-un fel, e făcut dintr-o „materie” diferită – din ceva de esenţă străină, de necunoscut, care l-a infiltrat chiar din pântec – şi de aceea el nu va fi în stare vreodată, cel mai probabil, să se conecteze natural şi armonios cu familia sau cu neamul lui.
Şi, chiar dacă ei ştiu bine – fiind cei care, până la urmă, au primit informaţiile – că Samson, prin natura lui, nu poate fi „ca toţi ceilalţi” sau ca alte fiinţe umane, trântesc întrebarea cu nemulţumire fiindcă e atât de greu pentru ei, ca părinţi, să se împace, fără ezitare, cu marele plan divin care le-a confiscat fiul şi l-a făcut ceea ce este. Simt,

amândoi, durerea cordonului ombilical rupt într-atât de brutal, încât va rămâne rupt pentru totdeauna.
Ne putem imagina că în acest moment – în timp ce părinţii lui încearcă să protesteze faţă de hotărârea sa – Samson se uită fix în ochii tatălui lui. Vrea să-i clarifice, cu acea privire, exact cât de „bună” e acea femeie, în opinia lui. În faţa lui e Manoe, indecis şi temător. Manoe, cel întotdeauna suspicios faţă de fiul care a apărut atât de brusc în casa lui, ca puiul unei păsări ciudate, în mod neaşteptat şi periculos. Manoe – un bărbat atât de diferit de Samson, fiul lui energic, obsesiv, hotărât, curajos şi nervos. Conform textului, Samson nu răspunde întrebării tatălui său şi a mamei sale. Nu ştim dacă asta e din cauză că e atât de hotărât sau fiindcă acea întrebare parentală dureroasă – „Oare printre fiicele semenilor tăi şi în tot poporul nostru nu e nicio femeie, încât trebuie să te duci şi să-ţi iei femeie dintre filistenii netăiaţi împrejur?” – declanşează, pentru o clipă, o senzaţie neliniştitoare, pâlpâirea vagă a posibilităţii că motivul pentru care el e atât de atras de această fată filisteană s-ar putea să nu fie atât de evident sau în totalitate „natural”.
Din nou îi spune lui Manoe: „Adu-mi-o pe aceea, căci ea este cea care îmi trebuie.” De această dată, Samson se adresează doar tatălui său. E posibil să facă asta fiindcă simte că Manoe e mai slab şi mai uşor de convins. Dar mai poate fi, de asemenea, din cauză că se simte obligat să-şi ferească ochii de mama lui, fiindcă, atunci când vorbeşte despre o femeie care e „cea care trebuie”, nu e în stare să se uite drept la femeia care a fost partenerul principal – chiar dacă involuntar – în trasarea destinului lui încurcat şi anevoios.
Samson şi tatăl lui schimbă priviri ostile. Acesta este un moment decisiv în povestea personală a lui Samson. Alte lupte dificile îl aşteaptă, dar aceasta e prima dată când a

trebuit să se revolte în mod deschis contra autorităţii tatălui lui (şi a mamei). Fără îndoială că a fost extrem de clar pentru toată lumea, chiar şi înaintea acestei situaţii, că Samson nu e la fel ca alţi oameni. Poveşti spuse în familie şi răspândite în cadrul tribului au susţinut această părere, poveşti despre circumstanţele neobişnuite ale concepţiei sale şi despre sarcina solemnă pentru care a fost ales. Şi părul lui lung, care nu a fost tăiat niciodată, l-a scos în evidenţă în faţa tuturor drept sui-generis. Dar acesta, acum, este momentul în care Samson se declară nu doar diferit, ci şi cineva care e mai aproape în suflet faţă de străin, faţă de inamic.

Sunt pe drum. Samson, tatăl său şi mama sa au plecat din Zora spre femeia din Timna, pe cărări care şerpuiesc printre tufe uscate şi câmpuri cu mirişte prăfoasă de vară târzie. Samson, cu picioarele sale lungi, merge cu paşi mari, atras spre Timna de o forţă puternică. Muritorilor de rând le-ar veni greu să ţină pasul cu el. Părinţii lui, fără îndoială, trebuie să se oprească din când în când să-şi tragă răsuflarea; aici, de exemplu, pe un vârf de deal, pe creasta sud-vestică a muntelui Zora, cu privelişte spre valea Nahal Sorek, se opresc, iau o gură de aer şi îşi şterg feţele transpirate. În acea perioadă zona era dens împădurită – „la fel de mult ca sicomorii în câmpia Şefela”[16] era odinioară un sinonim pentru abundenţă –, dar azi copacii sunt rari, iar dealurile golaşe. Sicomorii au fost înlocuiţi de pini plantaţi de Fondul Naţional Evreiesc, care, în aerul dens al unui siroco levantin, arată aproape gri. Jos, în câmpie, se află oraşul Beit Shemesh, cu drumurile, acoperişurile şi cu zonele sale industriale, cu bazinele plate pentru drenarea pâraielor din apropiere, lucind ca oglinzile, şi ceva strălucind roşu-portocaliu în distanţă – poate că un copac a luat foc în vântul uscat *hamsin* sau

[16] I Regi 10:27.

poate că e doar gunoi care arde –, iar spatele lui Samson dispare peste şaua dealului, în vale, jos, spre Timna.
Iar aici, la intrarea în viile Timnei, un leu fioros îi apare în faţă, unul dintre aceia care erau specifici zonei Israelului în acele vremuri, dar care au dispărut între timp. Spiritul divin coboară apoi asupra lui Samson: cât ai clipi, face leul bucăţi „aşa cum cineva ar face bucăţi un ied”. Face asta cu mâinile goale, „dar tatălui său şi mamei sale nu le-a spus ce făcuse”.
Două lucruri reclamă să fie interpretate aici: cum e posibil ca părinţii lui să nu fi fost martori ai luptei? Această chestiune poate fi rezolvată cu explicaţii extrem de simple: el mergea mai repede decât ei; cunoştea o scurtătură, dar ei erau pe drumul principal; sau poate, în timp ce părinţii lui au mers prin viile Timnei, el le-a înconjurat, astfel încât să nu încalce interdicţia nazireilor de a lua contact cu strugurii.[17]
A doua întrebare e mai dificilă: merge cu părinţii săi, rupe un leu în bucăţi şi nu spune nimic. De ce tace? Din modestie? Sau poate consideră evenimentul neimportant? Greu de crezut, nu doar fiindcă fapta în sine e atât de ieşită din comun, ci pentru că va deveni repede clar că Samson o tot revede în minte şi chiar se laudă cu ea.
Atunci, probabil că tace fiindcă simte că episodul cu leul nu „se lipeşte” relaţiei cu părinţii lui sau relaţiilor sale cu oamenii, în general? Cu alte cuvinte, e posibil ca Samson să simtă că lupta cu leul e un soi de semn, parte a unui cod secret în care el comunică cu acel „spirit divin” din interiorul său; un soi de limbaj al semnelor prin care

---

[17] În comentariul său la Cartea Judecătorilor, Malbim, cărturarul rabinic din secolul al XIX-lea, scria că „se pare că aceasta era vremea recoltei strugurilor şi, când au ajuns la cărarea prin vii, Samson a schimbat ruta, conform [vechiului dicton]: «Ocoleşte, îi spunem unui nazireu, nu te apropia de vreo vie.»„.

Dumnezeu reconfirmă acea legătură specială dintre ei şi îl instruieşte să păstreze calea şi să aibă încredere în impulsurile care îl ghidează, chiar şi atunci când ele contrazic dorinţele părinţilor săi.
Fiindcă ceea ce i-a făcut leului este atât de departe de orice posibilitate umană, e, pur şi simplu, posibil ca Samson să fie *precaut* în a-şi implica părinţii, doar ca să nu le dea şi alte dovezi despre cât de diferit şi de străin faţă de ei este? Fiindcă unul ca el înţelege prea bine că fiecare dovadă în plus îi va despărţi pe părinţii lui de el încă puţin şi că fiecare dintre aceste acte progresive de distanţare – chiar atunci când sunt semne vitale ale unicităţii sale – sunt profund dureroase, rănindu-l puţin câte puţin, culminând, pur şi simplu, cu exilul.
Şi se mai poate, de asemenea, ca lucrul pe care l-a descoperit despre sine în timp ce se lupta cu leul să-l fi speriat: puterea supraumană ascunsă care a izbucnit şi care i s-a dezvăluit pentru prima oară l-a şocat, de asemenea, şi a creat o falie între Samson şi sinele său nou şi imens, care nu aparţine complet speciei umane.
Şi probabil că cineva pe care părinţii l-au considerat un străin încă de pe când era în pântec, care chiar şi atunci a fost lipsit de deplina aprobare parentală, e destinat să fie întotdeauna puţin bănuitor în legătură cu sine însuşi. Precaut în legătură cu un aspect ciudat şi inscrutabil al fiinţei sale, un aspect care este – exact ca îngerul care le-a adus părinţilor săi vestea – „miraculos”, misterios şi de neştiut, şi, din această cauză, o sursă continuă de mirare şi dubiu. Şi e posibil să mergem un pas mai în faţă şi să considerăm că cineva care se îndoieşte de sine în asemenea măsură e posibil să fie nesigur nu doar dacă e copilul legitim al părinţilor lui: ci mai rămâne şi acel dubiu slab şi persistent dacă e un membru „legitim” al familiei umane luate laolaltă, dacă e „ca alţi oameni”, iar această

nesiguranţă corozivă e ceva de care nu se poate scăpa niciodată. Întotdeauna va fi un străin în interiorul lui, un pasager ascuns şi ostil – probabil chiar o a cincea coloană, un sabotor.
Ajunge în Timna şi se întâlneşte din nou cu femeia filisteană şi fără îndoială că o priveşte discret de sus până jos, pentru a se asigura că ea îi e pe plac (şi e, de asemenea, foarte atent la reacţia părinţilor lui faţă de ea). Şi, din nou, naratorul subliniază – şi după această întâlnire – că „ea i-a plăcut lui Samson", că era „bună" pentru el. Între timp, cititorul, care ştie că această nouă dragoste nu e altceva decât un pretext selectat de divinitate pentru a-i lovi pe filisteni, contemplă trista disparitate dintre impulsurile romantice ale lui Samson şi ceea ce intenţionează să facă Dumnezeu cu ele.
Când Samson, „după o vreme", revine ca să se însoare cu femeia, se întoarce să vadă „rămăşiţele leului". Nu doar că se întoarce, ci „s-a abătut să vadă rămăşiţele" – cu alte cuvinte, a făcut un ocol de la drumul său către viitoarea soţie pentru a se uita încă o dată la leul mort.
Nu e greu, bineînţeles, să empatizăm cu el, să-i înţelegem nevoia de a se întoarce şi de a savura momentul de glorie, care rămâne ferecat în secret înăuntrul lui. Dar ne putem, de asemenea, imagina că merge acolo fiindcă, trecând zilele (şi „zile" poate însemna aici chiar şi un an întreg), chiar şi el a început să aibă dubii dacă într-adevăr acest lucru măreţ chiar i s-a întâmplat sau dacă a fost doar un vis. Sau, pur şi simplu, doar simte nevoia să se întoarcă în locul unde a obţinut marea lui victorie, pentru a-şi reconfirma masculinitatea înainte să ajungă la femeie?
Şi apoi, în timp ce stă în faţa leului mort, vede „în scheletul leului un roi de albine şi miere şi a luat-o în

palmele sale”.[18] Samson, un tip solid – nicăieri în text nu e descris drept un uriaş –, stă şi se minunează de ceea ce vede. În faţa ochilor săi, albinele zumzăie în jurul scheletului. Mierea s-a acumulat în interiorul leului. Samson întinde mâna – fără a-i fi teamă de albine –, ia miere şi o bagă în gură, iar inima cititorului se înmoaie când el acţionează atât de simplu, de inocent, de spontan: vede, vrea, ia... Exact aşa cum a ucis leul, cu mâinile goale, ia şi mierea din interiorul lui, nu cu o lingură într-un borcan, ci cu *mâinile*, iar apoi „mergea mâncând. Şi a venit la tatăl său şi la mama sa şi le-a dat, iar ei au mâncat; dar nu le-a spus că luase mierea din scheletul unui leu”.

Priviţi-l: un ditamai omul şi un băieţel pofticios pe dinăuntru. (Cât de uimitoare şi de evidentă e această falie între o enormă forţă fizică şi un suflet imatur de copil.) Merge şi mănâncă, merge şi linge, până când ajunge acasă la mama şi la tata şi le dă mierea, „iar ei au mâncat”, se pare, direct din palmele mâinilor sale. Ce scenă minunată şi senzuală!

Dar ar fi prea mult să ne imaginăm că Samson, în timp ce mergea şi lingea mierea, începe să discearnă ceva cu totul nou? Ceva care va fi însăilat în pânza vieţii lui de acum încolo, care se rupe în timp ce Samson merge spre casă, o revelaţie personală de acest gen care e legată de vederea scheletului leului şi de gustul mierii şi, de asemenea, de

---

[18] Albinele, bineînţeles, au un simţ olfactiv foarte dezvoltat şi de aceea e improbabil că s-ar aşeza într-un cadavru în putrefacţie, dar ar fi putut face acest lucru ulterior, după ce s-ar fi disipat duhoarea şi ar fi rămas doar scheletul. Această observaţie susţine conjectura că trecuse un an între lupta lui Samson cu leul şi întoarcerea lui în Timna. Vezi Haim Shmueli, *Hidat Shimshon* [„Ghicitoarea lui Samson”, ebr.], Tel Aviv, 1964, p. 58.

legătura dintre aceste senzaţii şi sentimentele trezite în el de femeia la care merge?
Fiindcă este probabil ca atunci când Samson a văzut această imagine remarcabilă, mierea în leu, acesta să fi fost străpuns de o intuiţie nouă, aproape profetică, ceva născut în el, în timp ce absorbea imensa semnificaţie simbolică a unei imagini atât de puternice. Ceva conectat într-un mod cu totul nou cu percepţia, cu un mod de a privi realitatea, într-adevăr, ceva asemănător unei viziuni asupra lumii.
Priveşte la leu şi la mierea adunată în el. Cu siguranţă, e puternic afectat: la urma urmei, această imagine va apărea în ghicitoarea pe care o va spune în curând la petrecerea de nuntă. Vede extraordinara scenă pe care el însuşi a creat-o: el a fost cel care a ucis leul. Datorită lui, albinele şi-au construit stupul acolo şi şi-au făcut mierea, mierea cea dulce care acum îi umple gura..., şi, în timp ce simţurile i se întrepătrund, nu e posibil să devină spontan animat de ceva care e o imagine puternică, ciudat de frumoasă, cu adevărat unică şi care şi radiază, totodată, un sentiment de însemnătate profundă, ascunsă şi simbolică?
Cum putem defini un astfel de moment? L-am numit deja „revelaţie”. Dar putem adăuga cu prudenţă că acesta este şi momentul în care Samson, masculul voinic, descoperă brusc felul în care un *artist* priveşte lumea?
Iar dacă pare ciudat ca, în această etapă a poveştii, să-l descriem pe Samson drept artist, din acest moment încolo, de la întâlnirea cu mierea leului, va arăta o tendinţă clară de a modela realitatea – indiferent de realitatea cu care va intra în contact –, de a o marca prin amprenta-i unică şi, s-ar putea adăuga, prin stilul lui.
Şi, chiar dacă Samson nu e un artist într-un sens tradiţional sau clasic, este posibil ca în acest moment, în

faţa rămăşiţelor leului, să simtă că acolo se află un indiciu ascuns pentru el. Un indiciu care duce la o dimensiune nouă şi neobişnuită a realităţii sau cel puţin la un nou mod de a o vedea, care e mai mult decât observaţie pasivă, dar care conţine puterile creaţiei şi reînnoirii – pornit în el, probabil, de zumzetul vieţii din interiorul scheletului – şi prin care poate atenua, fără să-şi sacrifice singularitatea, strania singurătate în care s-a născut.
Merge pe drumul lui, cu miere picurându-i din palme, se îndreaptă spre casa mamei sale şi tatălui său, un copil uriaş, ascunzând secrete, hrănindu-i din palmele sale, „dar nu le-a spus că luase mierea din scheletul unui leu”. Cu alte cuvinte, nici acum nu le spune cum a rupt leul în bucăţi sau de unde a luat mierea. Şi nu mai puţin uluitor: ei nu-l întreabă nimic. Poate că le e frică să întrebe. Frică de un răspuns care ar putea expune hăul căscat între ei.
Pentru că ei tac, tace şi el. Poate că speră că le va deveni clar ceva fără cuvinte sau fără vreun indiciu din partea lui. Că vor ghici (în felul în care copiii speră întotdeauna că părinţii lor îi vor descoperi): vor arunca o teorie despre, să zicem, sursa mierii sau vor face o glumă despre mirosul neobişnuit al acestei substanţe lipicioase şi, pe parcurs, cu o intuiţie bruscă şi ascuţită, vor ghici, de asemenea, ceva despre însuşi Samson, despre adevărata natură a fiului lor, care le-a fost ascunsă sau refuzată.
Cu toate acestea, în ciuda tăcerii grele sau poate datorită ei, ceva, de asemenea, neastâmpărat, plin de *joie de vivre* şi chiar de umor este de găsit în acest moment de familie, care nu are paralelă nicăieri în Biblie: ei nu spun nimic, nu întreabă, el nu spune nimic şi totuşi este atât de emoţionant să ni-l imaginăm pe Samson mişcându-şi mâinile în sus, iar pe părinţii lui, fără îndoială mai scunzi decât el, sărind spre el cu gurile larg deschise şi cu limbile scoase, iar pe Samson vuind de bucurie, jucându-se cu

părinţii lui, atingându-i şi dansând pentru ei şi râzând cu ei, ca orice persoană normală, cu mierea picurând, curgând pe câte un obraz, lunecând spre bărbie, linsă apoi, în timp ce râsetul se amplifică până la lacrimi...
Cu aceste picuri de miere el le spune ceva care, se pare, nu poate fi spus în niciun alt fel. Şi – întâmplător – era într-atât de urgent să le spună asta, încât a uitat unde mergea: fusese, după cum ne amintim, pe drum spre Timna! Ce se întâmplase cu el încât brusc s-a întors şi s-a dus acasă, la tata şi la mama? A uitat brusc că mergea să-şi ia o nevastă? (Şi aici, bineînţeles, cuvintele lui Ghersonide spun din nou adevărul: Samson era „ca un clopot care bate şi aici, şi acolo”.)
Iar în această acţiune spontană, aproape instinctivă, putem vedea clar măsura în care el oscilează între dorinţa de a-şi părăsi părinţii şi de a-şi construi o viaţă ca adult şi dorinţa arzătoare de a fi cu ei, de a le câştiga aprobarea mereu. Cordonul ombilical care-i uneşte va continua să se întindă şi să se contracte de-a lungul întregii poveşti. Şi poate chiar fiindcă acel cordon de la început i-a unit pe Samson şi pe mama lui într-un fel atât de neobişnuit, legătura nu a fost niciodată susceptibilă de a fi tăiată într-un mod natural. Şi deja aici ne întrebăm: nu aceasta e ambivalenţa care îl va împiedica pe Samson, de-a lungul vieţii lui, să se îndrăgostească vreodată de o femeie care poate într-adevăr tăia acel cordon ombilical şi să-l lege de ea în mod firesc, aşa cum un bărbat e legat de soţia lui?
Dar această întrebare va fi pusă când îi va veni timpul. Între timp, Samson e cu ei încă, cu părinţii lui, iar ei mănâncă mierea care a fost luată din interiorul leului, această miere „leonizată”, care concretizează ceea ce el nu a ştiut niciodată să pună în cuvinte, ceea ce a jinduit întotdeauna să le explice părinţilor săi: şi anume că ar trebui să înţeleagă că el – în ciuda destinului care i-a fost

dat în pântec, care l-a tăiat de ei şi i-a apropiat viaţa de vreun scop divin ascuns şi fără a ţine seamă de muşchii lui uriaşi şi de forţa incomparabilă – tot mai are foarte mare nevoie de înţelegerea, de dragostea şi de aprobarea lor continuă. „Aici, uitaţi”, le spune de fapt, în timp ce ei îi sug degetele, „uitaţi ce am în interior, sub toţi aceşti muşchi, muşchi ca ai unui leu, şi sub această coamă pe care mi-e interzis să o tai; şi sub această misiune, de asemenea, care mi-a fost impusă, această soartă regală la care am fost condamnat. Uitaţi-vă în interiorul meu. Doar o dată, uitaţi-vă adânc în interiorul meu şi veţi vedea în sfârşit că «din putere a ieşit ceva dulce».”

Iar tatăl său şi mama sa continuă să îi lingă mierea din mâini, dar acum, în timp ce joaca şi râsul încep să pălească, vechea stânjeneală începe să-i ajungă din urmă. Nu se pot uita direct la el, fiindcă el, se pare, nu s-a comportat niciodată îndeajuns de potrivit cu ei. Bineînţeles că simt nevoia şi dorinţa lui de a fi aproape de ei – o apropiere simplă, domestică, familială – şi ei, de asemenea, vor să fie cu el şi să simtă dragostea lui pentru ei şi îşi doresc, la fel ca oricare părinte, să-şi iubească copilul din toată inima; dar întotdeauna există acea barieră. Ceva care stă în cale. Ceva care, fără îndoială, îl face să fie cineva demn de mândrie, dar nu înţeles pe de-a-ntregul. Important, dar nu chiar iubit.

Şi mai este şi faptul că îşi dau clar seama că el nu va accepta autoritatea lor. Nu în chestiunea femeii filistene pe care vrea s-o ia de soţie, nici, după câte se pare, în oricare altă chestiune, fiindcă el e supus unei autorităţi cu o putere mult mai mare decât a lor. Şi ei ştiu, dureros, chiar cu un sentiment de ruşine, că el e destinat să-şi croiască singur drum în viaţă, de-a lungul cărării sale care nu seamănă cu nicio alta, şi că ei nu-l pot învăţa nimic. Nimic din vieţile sau experienţele lor nu i-a pregătit să fie

părinţii unei astfel de persoane. Chiar şi această miere – care a venit Dumnezeu ştie de unde – pe care o gustă cu strângere de inimă, simţind că e un secret acolo, undeva, dar incapabili de a-l dibui mai mult decât pot descifra ce încearcă fiul lor să le spună.

Şi tocmai din cauza înţelegerii lor limitate faţă de el avem un puternic sentiment că Samson vrea să le domolească tulburarea în legătură cu el şi cu misterul apăsător care se ascunde în el. Îi învăluie în dulceaţă şi încearcă să-i unească de el prin mierea lipicioasă, îi roagă să creadă în el şi să aibă încredere în el şi să fie complet siguri că este într-adevăr al lor, că ei sunt într-adevăr părinţii lui, în ciuda circumstanţelor anormale care îi învăluie concepţia, şi că el, în felul lui ciudat, le este loial.

Fiindcă se simte trădarea în aer. E nespusă, nedefinită; nici nu e neapărat o trădare „tipică”, de genul imputat în mod obişnuit naşterii lui Samson – mama care l-a înşelat pe tată cu străinul misterios –, ci e posibil mai profundă şi mai distructivă. Pentru că dacă ai un copil care e inundat, chiar şi în pântecul mamei, de un sentiment de înstrăinare – probabil că s-a produs o tresărire, o respingere instinctuală trecătoare, ca o singură contracţie a uterului în jurul embrionului – şi dacă e întotdeauna mirare şi teamă şi chiar suspiciune faţă de copil şi ceea ce ar putea irupe din el, dacă toate acestea plutesc în aerul familial, există un permanent sentiment de trădare. Ca să fim mai direcţi, un sentiment că eşti trădat. Ascuns, profund, *mutual*. Niciunul dintre ei nu a vrut asta, bineînţeles, dar aşa a fost decretat, pentru toţi trei. Iar Samson va trăi cu acest sentiment toată viaţa lui şi toate acţiunile lui vor fi dedicate înţelegerii profunde a acestui sentiment sau suferinţei în legătură cu el sau repetării lui constante.

Trei oameni în lume. Un cuplu al cărui fiu a fost „naţionalizat” încă de dinainte să se nască. Un fiu care s-a

născut, de fapt, orfan. Cât de dificilă e misiunea dublă şi autocontradictorie a lui Samson în viaţă: să fie el însuşi, cu toate înclinaţiile sale neobişnuite, şi în acelaşi timp, să le fie credincios părinţilor, de care se deosebeşte atât de mult. Îi vom lăsa pentru o vreme: toată mierea din lume nu poate îndulci momentul.
Samson se întoarce la Timna ca să se căsătorească. De această dată se duce doar cu tatăl său şi ne întrebăm dacă acesta era obiceiul sau dacă mama lui a decis, pentru vreun motiv oarecare, să nu participe la ceremonia de căsătorie a fiului ei. Şi, dacă e aşa, cum ar trebui să interpretăm acest gest insensibil? Este acesta modul ei de a protesta contra deciziei lui Samson să nu o asculte şi să se însoare cu femeia filisteană? Sau poate că a refuzat să-şi dea consimţământul pentru căsătorie fiindcă a simţit, cu intuiţia ei feminină ascuţită, că nu va ieşi nimic bun din asta, nu neapărat din cauza miresei, ci fiindcă fiul ei, Samson, din motive subtile pe care nu le poate exprima în cuvinte, dar totuşi le recunoaşte, nu este genul de bărbat făcut pentru căsătorie?
„Şi Samson a făcut un ospăţ acolo, aşa cum obişnuiau să facă tinerii."
Aici, se gândeşte cititorul, aici, în sfârşit, Samson încearcă să facă ceva „ca restul lumii". Dar se dovedeşte că şi această simplă dorinţă e menită să sfârşească prost repede: când filistenii îl văd, aleg treizeci de *mere'im*, „însoţitori", ca să-i ţină companie lui Samson în timpul ospăţului căsătoriei. De ce fac asta nu ştim, dar s-ar părea că aspectul lui, forţa sa evidentă şi probabil şi un aer de nelinişte şi sălbăticie pe care-l poartă tot timpul cu el îi fac să-l înconjoare astfel, pentru a preveni orice probleme. Naratorul nu spune cine sunt aceşti „însoţitori", dar e destul de evident că un bărbat ca Samson nu are *prieteni*, nici măcar la nunta lui, ci mai degrabă *mere'im* (însuşi

sunetul acestui cuvânt, care conţine cuvântul ebraic *ra* – rău –, nu e semn bun).

Abia începe petrecerea de nuntă, că Samson îşi provoacă invitaţii: „Îngăduiţi-mi să vă spun o ghicitoare”, spune el. „Dacă-mi puteţi da răspunsul corect în cele şapte zile ale ospăţului, vă voi da treizeci de tunici de in şi treizeci de rânduri de îmbrăcăminte; dar, dacă nu veţi fi în stare să mi-l spuneţi, voi trebuie să-mi daţi treizeci de tunici de in şi treizeci de rânduri de îmbrăcăminte.”

Când sunt de acord cu condiţiile, le spune ghicitoarea: „Din cel care mănâncă a ieşit ceva de mâncare / Din cel puternic a ieşit ceva dulce.”

De fapt, aproape de fiecare dată când Samson deschide gura iese câte un fragment surprinzător de poezie. La urma urmei, după cum mărturisesc şi acţiunile lui, e un bărbat care inspiră teamă şi repulsie: un dur capabil de haos şi de distrugere fără măsură, care lasă o dâră de sânge pe oriunde merge, un soi de Golem, de fapt, care a fost aruncat în lume şi ghidat ca o armă letală a voinţei divine.[19]

Dar, brusc, o ghicitoare. Isteaţă, subtilă, lirică.

Ar fi putut să-şi distreze oaspeţii cu o demonstraţie a puterii enormilor săi muşchi. Sau să fi executat vreun

---

[19] Scriitoarea anglo-evreică Linda Grant, într-un articol intitulat „Jews behaving badly”, îl asemuieşte pe Samson cu Golemul din Praga. Golemul, conform unei legende evreieşti, a fost creat de rabinul Iuda Loew, cunoscut drept Maharal, în secolul al XVI-lea. Maharal l-a făcut pe Golem din lut, pentru a se bate cu duşmanii evreilor. Când Maharal băga în gura creaturii o bucată de hârtie pe care era scris numele inefabil al lui Dumnezeu, Golemul prindea viaţă şi făcea ce îi spunea rabinul. Păstrând acest paralelism, hârtia cu numele lui Dumnezeu pe ea se poate citi ca o expresie concretă a „spiritului Domnului”, care-l anima pe Samson. Vezi Linda Grant, „Jews behaving badly: Samson, Sharon, and other «tough Jews»„, *Jewish Quarterly* 49, II/Vara 2002: 48–52.

uluitor truc fizic, nimic periculos, precum să dărâme coloanele care susţineau clădirea, dar în mod cert o acţiune care să-i fi lăsat cu gura căscată.
Dar, în schimb, el spune o ghicitoare. Şi nu o ghicitoare obişnuită, ci mai degrabă una pe care ştie că ei n-au nicio şansă să o rezolve: fiindcă aceasta nu e o ghicitoare a cărei soluţie se bazează pe ceva ce ei ştiu deja sau pe o chestiune de logică la care se pot gândi pe-ndelete. Ceea ce înseamnă că el le aruncă o ghicitoare care, în ceea ce-i priveşte pe ei, nu are nicio soluţie.
Trei, cinci, şapte zile se afundă din ce în ce mai mult în capcana pe care le-a întins-o el. Petrecerea continuă, dar atmosfera se înrăutăţeşte. E un mister în aer şi încetul cu încetul devine mai mare decât însăşi ghicitoarea, până când atenţia cititorului nu mai are ce face decât să se întoarcă de la ghicitoare la cel care a spus-o şi la motivele lui.
Timp de şapte zile Samson se învârte printre oaspeţii lui, jucându-se cu neştiinţa lor, cu curiozitatea lor, cu furia lor în creştere. Din când în când, le ascultă încercările stângace de a rezolva ghicitoarea şi dă din cap mereu, politicos, cu ironie blândă şi plăcere nedisimulată. Din cauza interdicţiei nazireilor, nu bea vinul servit oaspeţilor. Ei, bineînţeles, nu se opresc din băut, ci mai degrabă încearcă să-şi înece frustrarea şi furia, iar neparticiparea lui Samson la beţia colectivă doar intensifică antipatia lor faţă de el. Pe scurt, putem presupune că în prima sau a doua zi filistenii s-au săturat de ghicitoare şi că, în mod sigur, n-avuseseră de la bun început nicio intenţie a scruta profunzimile sufletului acestui străin bizar. Întreaga situaţie îi înfurie – nu mai puţin cele treizeci de tunici de in şi rânduri de îmbrăcăminte pe care vor trebui să i le plătească.

„Din cel care mănâncă a ieşit ceva de mâncare / Din cel puternic a ieşit ceva dulce.”
Se pare că puţine lucruri scot mai rău din sărite pe cineva decât abuzul persistent al unei ghicitori de neghicit. (Cazul ghicitorii lui Samson este probabil singurul loc din Biblie unde chiar şi un patriot evreu desăvârşit se poate identifica mult cu filistenii.) Iar în ceea ce-l priveşte pe Samson, se poate simţi cum trăieşte o profundă plăcere graţie celor întâmplate. De la inabilitatea lor de a rezolva ghicitoarea şi de la fricţiunea intimă, aproape erotică – după cum e simţită de cel care a rostit ghicitoarea –, între cei ce caută răspunsul şi răspunsul însuşi, atât de greu de găsit.
Şi probabil...
Probabil că le dă o ghicitoare imposibilă ca aceasta tocmai fiindcă un om care trăieşte întreaga lui viaţă cu o mare ghicitoare înăuntrul său – un mister pe care nici el nu-l poate rezolva – simte o mare dorinţă de a crea confuzie în orice mod posibil. Fiindcă după trei, cinci, şapte zile ca acestea cel care a aruncat ghicitoarea se transformă el însuşi într-o ghicitoare, într-un vas mai mare care conţine un secret care bolboroseşte, pregătindu-se să explodeze...
Şi poate că asta-l motivează pe Samson; şi nu doar în acest moment. Trece prin viaţă ca o enigmă ambulantă, minunându-se de secretul său, de ghicitoarea lui. Se distrează apropiindu-se periculos de mult de marginea dincolo de care ar putea fi descoperit de alţii. Totuşi, gândindu-ne mai bine, cuvântul „distrează” e inexact: mai degrabă e împins spre asta, silit să se confrunte cu acest sentiment, cu această cunoaştere dulce-amară, care e impenetrabilă, că nu poate fi eliberat din stranietatea sa, de misterul dinăuntrul său.
În a şaptea zi „însoţitorii” sunt sătui până peste cap de întreaga chestiune. În termeni foarte clari îi spun soţiei lui

Samson: „Fă-l pe soţul tău să ne dea răspunsul la ghicitoare; dacă nu, vă vom da foc şi ţie, şi casei tatălui tău.”
„În cele şapte zile de ospăţ”, spune textul, „ea a continuat să-l hărţuiască cu lacrimile ei.”
Cu alte cuvinte, pe lângă furia crescândă a „însoţitorilor”, Samson a îndurat toată săptămâna dureri de urechi de la plânsul soţiei sale! Timp de şapte zile plânsese şi-l bătuse la cap să-i spună răspunsul, iar el tăcuse. Acestei femei, care-l mulţumise până în punctul în care ignorase rugăminţile părinţilor lui de a nu se căsători cu ea, brusc, el e pregătit să-i provoace un asemenea chin, chiar să abuzeze de ea.
Dar de ce? Din cauză că încearcă să-i spună acestei prime femei din viaţa lui că nici măcar ea nu îl va cunoaşte în întregime? Sau probabil fiindcă aceste şapte zile sunt un soi de ritual epuizant de iniţiere pe care el l-a pregătit pentru sine, o ceremonie privată de definire a limitelor, stabilind limitele dispoziţiei sale de a permite unei alte persoane, chiar şi uneia iubite, să intre în cel mai sfânt loc al sufletului său, locul unde e ascuns secretul lui?
„Chiar mă urăşti, nu mă iubeşti”, se vaită ea amarnic. „Le-ai dat concetăţenilor mei o ghicitoare şi nu mi-ai spus răspunsul...”
Şi pentru o clipă, citindu-i cuvintele, se pare că în plângerea tinerei mirese e ecoul vag al unui lucru mult mai larg şi mai complicat decât o ceartă de familie, un indiciu al unei ghicitori de multe ori mai mari şi mai complexe: şi anume umorul poporului evreu, aşa cum a fost perceput de naţiunile lumii din Antichitate până în vremurile noastre, surprinderea şi suspiciunea care l-au însoţit – şi care adesea îl acompaniază încă – pe evreu în contactul cu alţi oameni şi aura de mister, alteritate şi izolare care îl înconjoară, în opinia lor. Dar să lăsăm astfel de reflecţii

profunde deoparte şi să ne întoarcem la tânăr şi la tânără, la prima lor ceartă, care se întinde pe o săptămână întreagă şi care e îmbibată de lacrimi şi cicăleală şi refuz încăpăţânat, până când, în cele din urmă, soţul nu mai are răbdare şi se răsteşte la soţia lui: „Nu le-am spus nici măcar tatălui meu şi mamei mele şi ar trebui să-ţi spun ţie?”

Iar naratorul probabil că i-a făcut lui Samson o favoare neînregistrând răspunsul soţiei sale.

„Va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi cei doi vor fi un trup”, spune Cartea Genezei[20], iar însemnătatea căsătoriei chiar este, printre alte lucruri, faptul că un bărbat pleacă de la părinţii săi şi că îşi alege o femeie să-i fie parteneră intimă. Dar din sunetul cuvintelor lui Samson îţi dai seama că, pentru el, chestiunea nu e atât de tranşantă şi că există o anumită neclaritate şi ambiguitate în demersul practic al părăsirii părinţilor şi al devenirii „unui trup”. „Dacă nu am dezvăluit secretul părinţilor mei” – îi spune el, de fapt, femeii cu care tocmai s-a căsătorit –, „atunci, e clar că nu-ţi voi spune ţie!” Cu alte cuvinte, în mijlocul ospăţului său de nuntă, Samson declară, în stilul lui copilăresc de brutal, cu o condescendenţă mai degrabă infantilă, că părinţii lui încă au prioritate pentru el în tot ceea ce priveşte apropierea şi intimitatea.

Dar în final, după toată cicăleala ei sau poate din cauza tentaţiei omeneşti foarte obişnuite de a te lăuda puţin în faţa soţiei, hotărârea lui Samson se clatină şi îi spune răspunsul. Textul nu spune exact ce îi spune el, nici, mai important, *cum* îi spune: se laudă atunci când îi descrie lupta cu leul? Sau e modest? Sau prezintă doar faptele seci sau, în iureşul povestirii, adaugă câteva detalii colorate, descriind, de exemplu, extraordinara imagine – mierea

[20] Geneza 2:24.

lucind printre coastele albite de soare ale leului, roiul bâzâind de albine...?
Şi dacă, de fapt, chiar îi spune totul: ce s-a întâmplat cu el în timpul luptei şi cum s-a simţit apoi, în timp ce stătea în faţa cadavrului, gustul mierii şi zumzăitul albinelor; îi spune acestea în speranţa că scânteia atracţiei se va reaprinde? Speră că ea va înţelege ceea ce părinţii lui nu au fost în stare?
Şi ce se întâmplă mai apoi? Se uită ea la el cu uimire, cu mirare? Cu confuzie sau poate cu repulsie? Poate că e din nou aţâţată sălbatic de acest bărbat al ei, despre care îşi dă brusc seama că e mult mai mult decât pare? Îşi dă ea seama că prin aceste cuvinte el îi dă ceva în plus, nu doar răspunsul la această întrebare, ci şi un indiciu la soluţia ghicitorii, care este *el*?
Şi dacă atât de multe întrebări se adună aici e fiindcă acesta este, în cele din urmă, un moment de cotitură pentru Samson: chiar dacă i-a dat ei doar cel mai mic indiciu despre ceea ce se află în spatele ghicitorii, este pentru prima dată când a dezvăluit cuiva ceva din această parte miraculoasă şi ascunsă a sa şi a vorbit despre evenimentul pe care nu-l dezvăluise nici măcar părinţilor lui.
Dar femeia, trasă în toate direcţiile de presiuni simultane, şi interne, şi externe, nu se ridică la nivelul sarcinii celui care împărtăşeşte un secret. Speriată de moarte de compatrioţii săi, le spune răspunsul.
Haideţi, pentru o clipă, să luăm, cu speranţă, în considerare posibilitatea ca această femeie, al cărei nume nici măcar nu-l cunoaştem, să fi fost, de fapt, demnă de încrederea cu care Samson a învestit-o! Ce s-ar fi întâmplat apoi şi cum ar fi arătat ulterior viaţa lui Samson dacă ea ar fi fost în stare să se uite direct în el, să-l vadă aşa cum era el cu adevărat? Să sondeze ceea ce i se

întâmplase acestui străin, chiar şi înainte de naşterea lui: o eternă stare de ne-aparţinere. Să vadă un bărbat care rupe un leu în bucăţi cu mâinile goale şi care apoi se topeşte în faţa absolutei poezii a mierii din cadavrul său. Să accepte miraculoasa posibilitate că cea mai mare dorinţă a lui e ca o singură persoană să-l iubească simplu, total, firesc, nu din cauza miraculoasei sale calităţi, ci în ciuda ei.
Şi, cu toate că nu se spune explicit că Samson o iubeşte pe această femeie, ce scrie despre ea a fost, se pare, foarte important pentru Samson: i s-a părut „potrivită" pentru el. *Yesharah*, în ebraică, de două ori, de la cuvântul care înseamnă „drept" sau „onest". Cu alte cuvinte, era ceva în ea care lui i s-a părut onest. Şi, dacă e aşa, ea părea o persoană neafectată de zvonurile şi de duplicitatea pe care el le întâlnise la alţii în timpul vieţii sale. Această „onestitate" a ei îi promitea lui posibilitatea unei linişti sufleteşti, a seninătăţii. Din felul în care ea l-a privit, Samson a dobândit sentimentul că era cel puţin acceptat drept ceea ce era şi e foarte probabil că din cauza aceasta femeia din Timna a fost cea pe care a ales-o întâi.
Totuşi, şi ea l-a trădat, imediat. De fapt, el nu avea cum să prevadă acest lucru. De la bun început nu ar fi trebuit să o împingă în capcana dublei loialităţi – faţă de el şi faţă de ai ei. Totuşi, exact asta a făcut şi, de fapt, a „invitat" cu mintea limpede trădarea ei, a condamnat-o să-l trădeze. Şi astfel se iveşte bănuiala neliniştitoare că tocmai asta şi-a dorit.[21]

[21] Chestiunea nevoii compulsive a lui Samson de a fi trădat de femei a fost ridicată şi explorată în profunzime de psihiatrul israelian Ilan Kutz în articolul „Samson's complex", în care analizează „tulburările comportamentale" – după cum le-a numit – ale Samsonului biblic. Conform lui Kutz, esenţa acestei tulburări e „pornirea de a recrea

„Ce e mai dulce decât mierea”, îi răspund filistenii, „şi ce e mai puternic decât un leu?” Cei care răspund acum nu sunt doar „însoţitorii”, ci „orăşenii”. Cu alte cuvinte, nu numai că secretul lui intim a fost dezvăluit, ci s-a şi răspândit dincolo de ospăţul de nuntă, în întregul oraş Timna, şi a devenit un lucru cunoscut de către locuitorii săi. Samson fumegă de furie: „Dacă nu mi-aţi fi pus juninca să are, nu aţi fi ghicit ghicitoarea mea!”, rage el, aruncând o acuzaţie cu grele aluzii sexuale. (Cu toate că şi în toiul furiei sale reuşeşte să se exprime poetic.) Este furios, bineînţeles, plin de furie omenească normală faţă de „însoţitori”, care au reuşit, în cele din urmă, să-l păcălească; dar ce-l arde şi mai tare e lipsa de loialitate a soţiei sale, căci pentru prima dată în viaţa lui îndrăznise să aducă pe altcineva aproape de un loc interior, care anterior îi aparţinuse doar lui, un loc tandru, sub puterea pură, şi acolo, dintre toate locurile, a fost trădat.
Fiindcă imediat ce el i-a spus secretul – şi probabil că a dat dovada de un rar moment de graţie confesivă – spaţiul lor intim s-a umplut de străini totali. Ne putem închipui intensa durere care l-a copleşit pe Samson, care i-a pătruns în străfundurile nenumite şi inarticulate ale fiinţei sale, până într-un moment intim de la început, în care

---

experienţa trădării de către femei, urmată de acte distructive de furie faţă de alţii şi, în cele din urmă, faţă de propriul sine chinuit”. Kutz subliniază comportamentul problematic al mamei drept sursă a problemelor psihologice ale lui Samson: „Dacă acest străin este acceptat ca mesager al lui Dumnezeu sau nu, este posibil să luăm în considerare că existau zvonuri şi şuşoteli legate de circumstanţele naşterii lui Samson. Probabil... copilăria lui Samson a fost învelită într-un profund sentiment de ruşine, legat de comportamentul îndoielnic al mamei sale sau de paternitatea incertă a tatălui său.” Ilan Kutz, „Samson’s complex: The compulsion to re-enact betrayal and rage”, *British Journal of Medical Psychology,* LXII/1989: 123–134.

„locul de întâlnire” dintre mamă şi fetus fusese invadat de un străin.
Dar poate că mai există un alt motiv al acestei teribile furii, care va alimenta viitoarele lui acte de răzbunare şi ucidere în masă.
Să încercăm să ne imaginăm conversaţia dintre soţia lui şi „însoţitori”: conform textului biblic, ea a venit şi „le-a explicat ghicitoarea concetăţenilor ei”. Dar le-a dezvăluit ea ceva mai mult decât atât? Le-a spus şi adevărul mai profund pe care tocmai îl descoperise despre Samson? Este, bineînţeles, dificil de spus dacă până şi ea înţelesese întreaga semnificaţie a revelaţiei lui Samson. Ceva din succesiunea cuvintelor din răspunsul filistenilor către Samson lasă impresia că, chiar după ce au auzit ceea ce spusese, ei încă nu ştiu multe. Nici despre Samson, nici despre evenimentul major la care făcea referire ghicitoarea lui. S-ar părea că au primit de la soţia lui doar un rezumat esenţial a ceea ce s-a întâmplat, ceva despre un leu mort şi miere, şi că, de la bruma de informaţii la care au acces, îl provoacă şi pretind că ştiu mai mult decât chiar ştiu.
Aceasta e doar o presupunere. Dar, dacă e un strop de adevăr în ea, apare posibilitatea ca tocmai concizia răspunsului lor şi răspunsul lor prea deştept şi laconic, mai mult decât orice, să fi aprins furia lui Samson.
Fiindcă e posibil ca, atunci când aude cuvintele „Ce e mai dulce decât mierea şi mai puternic decât un leu?” din gura lor, Samson să simtă că secretul pe care-l păstrează atât de atent, secretul care-i exprimă unicitatea, faptul că e un ales, a fost pătat şi diminuat, transformat aproape într-o glumă, în ceva care poate fi distilat într-o replică minoră şi superficială, care sună ca o zdrăngăneală, transformând instantaneu o comoară într-o monedă fără valoare, o bârfă ieftină pe care orice „orăşean” o poate transmite mai

departe prietenilor săi, chiar dacă nu înţelege, de fapt, ce se ascunde în interiorul ei.

În ale sale *Scrisori către un tânăr poet*, Rainer Maria Rilke scria: „Şi cei care trăiesc misterul în mod fals şi prost (şi aceştia sunt foarte mulţi) îl pierd doar pentru ei şi totuşi îl transmit ca pe o scrisoare sigilată, fără să ştie.”[22]

Aceste cuvinte profunde, citite în relaţie cu viaţa lui Samson, o luminează în moduri care alternează între ironie şi patos: Samson însuşi conţine un secret, un mister, dar adesea şi „trăieşte prost acel mister” (ca în cazul prostituatei din Gaza, pe care o vom cunoaşte imediat). El însuşi acţionează uneori ca unul care a fost condamnat să transmită misterul „ca pe o scrisoare sigilată”, adică să îndeplinească planul divin, care l-a ales fără să-l înţeleagă complet, un mister creat în el încă din pântec.

În orice caz, un lucru e sigur: o persoană se va simţi întotdeauna profund umilită când secretul său e aruncat printre străini care nu-l pricep, care sunt nedemni de el. Cu siguranţă că asta a simţit Samson când a auzit răspunsul la ghicitoarea sa de la „însoţitori”, care se bucurau de tulburarea sa. Şi, din moment ce vorbim despre Samson, putem adăuga că acesta era, probabil, sentimentul unui artist a cărui muncă de o viaţă a fost expusă în public şi a primit o reacţie ternă, goală de înţelegere, ba chiar batjocoritoare.

Arzând de furie şi de umilinţă, merge la Aşkelon, oraşul filistean, unde omoară treizeci de bărbaţi.

Ne putem întreba de ce Samson a mers tocmai până la Aşkelon, la o distanţă de circa patruzeci de kilometri, în loc de, să zicem, oraşul filistean Ekron, la doar circa cinci kilometri de Timna. De ce a preferat să meargă zeci de kilometri în interiorul teritoriului filistean? Şi poate că

---

[22] Rainer Maria Rilke, *Letters to a Young Poet*, traducere în engl. de Stephen Mitchell, New York, 1986, p. 40.

răspunsul e conţinut în întrebare şi că Samson a simţit nevoia să pătrundă cât de adânc putea în entitatea filisteană, să se frece din ce în ce mai mult de străini, de ironici, de mizantropi.

Omoară treizeci de oameni nevinovaţi, care au avut ghinionul de a da peste el pe străzile oraşului lor. Le fură hainele şi le aduce celor treizeci de „însoţitori". De vreme ce ei trişaseră, tot aşa procedează şi el cu cei treizeci de străini. Îi omoară şi îi „jupoaie", de fapt – un act absolut îngrozitor, care atestă, în felul său, tendinţa lui Samson de a confunda într-o manieră înspăimântătoare ce e exterior şi ce e esenţă, ce e secret şi ce e ciudat.

Ca urmare a eşecului căsătoriei sale şi a loviturii pe care i-a dat-o lumea, Samson se întoarce, ca un copil, la casa mamei şi a tatălui lui. Şi să ne amintim: s-a căsătorit, a părăsit casa părinţilor lui – şi revine totuşi, din nou, ca să-şi lingă rănile, să fie consolat puţin în vatra părintească. Dar în curând, pe timpul recoltei grânelor, merge înapoi la Timna. Din nou cordonul ombilical este întins, din nou încearcă să se separe de părinţi şi să se întoarcă la soţia lui filisteană.

Strâns la piept cară un ied, o ofertă de pace, şi încearcă s-o viziteze pe femeie, dar asta se dovedeşte a fi imposibil: tatăl ei a dat-o deja unui alt bărbat; unui „însoţitor", aparent unul dintre *mere'im* de la ospăţul de nuntă, chiar acei bărbaţi care au forţat-o pe soţia sa să dezvăluie secretul lui. Tatăl ei i-o oferă lui Samson, după cum era obiceiul în acele zile, pe sora ei mai tânără, care este, după vorbele sale, „mai frumoasă decât ea", dar Samson deja fierbe de nervi: „Acum filistenii nu pot să-mi reproşeze nimic pentru răul pe care li-l voi face", spune el şi pleacă să-şi pună la cale răzbunarea.

„Samson a mers şi a prins trei sute de vulpi. A luat torţe şi, legându-le cozile două câte două, a pus câte o torţă între

fiecare pereche de cozi. A aprins torţele şi a dat drumul vulpilor prin grâul nestrâns al filistenilor, dând foc şi grâului adunat, şi celui neadunat, viilor şi măslinilor."

Această faptă a lui Samson este, de asemenea, teribil de barbară şi de crudă. Dar ce răzbunare măreaţă, iscusită şi, într-adevăr, elegantă!

Doar gândiţi-vă cât efort trebuie să investească un om ca să prindă trei sute de vulpi, să le lege în perechi, să lege torţe între ele şi apoi să le aprindă, după care să le dea drumul pe câmpuri.

Dar nu mai puţin impresionante decât acţiunea fizică sunt planificarea, ideea şi inventivitatea.

Biblia, bineînţeles, abundă în acte grotesc de violente şi de brutale. (Ar fi interesant de compilat un catalog întreg al tipurilor de conflict şi de răzbunare care erau obişnuite în acele vremuri între Israel şi inamicii săi, de la dezmembrarea cadavrelor şi masacrarea a sute de oameni cu o ţepuşă la recoltarea masivă a prepuţurilor.) În contrast cu toate acestea, Samson recurge la o răzbunare foarte originală, care include o dimensiune vădit artistică. (În limbajul artei moderne, am spune că folosirea vulpilor arzând de către Samson constituie *o performanţă*.) Aceasta este o demonstraţie nu doar a forţei fizice a bărbatului, ci şi a stilului lui, care va continua să-i marcheze faptele, mari şi mici, toate gesturile şi contactele cu lumea.

Dar, dacă într-adevăr există în Samson ceva artistic, acest lucru e semnificativ nu doar pentru conţinutul expresiei sale, ci şi pentru formă: o acţiune ca aceasta nu e doar rezultatul unei toane. A fost investită multă gândire, cu o intenţie precisă în minte: Samson, în definitiv, ar fi putut să lege câte o torţă de coada fiecărei vulpi şi să le trimită astfel să dea foc grâului depozitat şi nerecoltat şi astfel le-ar fi dat filistenilor o lovitură şi mai grea! Dar o astfel de

faptă, aparent, nu i-ar fi satisfăcut profundul impuls, nevoia sa „artistică” de a recurge la ceva particular şi unic în tot ceea ce face.

Să citim din nou povestea pe care ne-o spune el aici, scrisă în litere de vulpi şi foc. Leagă vulpile în perechi. Fixează o torţă aprinsă între ele. Putem simţi ce li se întâmplă vulpilor în acest moment, fuga înnebunită, în timp ce încearcă să se elibereze de cealaltă vulpe, de geamăna ei, despre care crede că e cea care o arde. Brusc, fiecare se transformă într-o fiinţă duală, complet în flăcări, care nu poate fi salvată de sine însăşi. Fiecare vulpe încearcă să scape într-o altă direcţie, dar trage dublura ei, pe opusul ei, pe inamicul ei, după ea.

Asta este, se pare, ceea ce izvorăşte din adâncurile sufletului lui Samson drept „semnătura sa artistică” ascunsă, pe care o ridică cu toată puterea lui spre lume. Dualitatea sa, focul care vuieşte în el, pornirile violente care îl rup în bucăţi, perechea de forţe conflictuale care se luptă întotdeauna în el: monasticism şi pasiune, trupul super musculos şi inima artistic-spirituală; cruzimea criminală care se revarsă din el contra poetului dinăuntru; conştiinţa că ar putea fi doar unealta unei „providenţe divine”, care îl foloseşte cum crede de cuviinţă, alături de licăriri de liber-arbitru şi de nevoia de exprimare personală. Deasupra tuturor e hotărârea lui de a-şi păstra secretul pentru sine, laolaltă cu nevoia ostentativă şi disperată de a se dezvălui unui alt suflet apropiat.

Mai este vreo mirare că are nevoie de nu mai puţin de trei sute de vulpi pentru a exprima toate acestea?

Vulpile, torţe vii, fug peste câmpuri, răspândind devastarea incendiară, distrugând toate recoltele strânse (era, amintiţi-vă, „anotimpul recoltei grânelor”), şi, de asemenea, mor în acest proces, ca un soi de profeţie

aruncată de Samson, cu toate că nu poate acum s-o interpreteze: „Să mor cu filistenii.”
Filistenii se răzbună pe persoana despre care cred că le-a adus acest dezastru pe cap, şi anume pe femeia din Timna. Se duc acolo şi le dau foc şi ei, şi tatălui ei. Foc pentru foc. Samson le dă replica şi „i-a bătut peste fluiere şi peste coapse, o bătaie straşnică”. Astfel, de la o clipă la alta, acest război ciudat al unui om contra unei întregi naţiuni devine din ce în ce mai problematic. Fiindcă avem un bărbat care încă din pântecul mamei a fost menit „să izbăvească Israelul”, dar se dovedeşte că această „izbăvire” nu deviază niciodată de la masiva distrugere a filistenilor.
Aici e esenţial să ne amintim ceea ce e posibil să fi fost uitat în toiul naraţiunii: şi anume că Samson era un *Judecător*. Un lider naţional care şi-a judecat poporul timp de douăzeci de ani. Un judecător straniu, cu siguranţă: când a avut cel mai mic contact cu propriul popor? Când s-a ocupat de problemele oamenilor sau a stat să împartă dreptatea între ei? La urma urmei, după cum ştiu toţi cei care au citit povestea, viaţa şi acţiunile lui Samson sunt întotdeauna direcţionate în afară, spre filisteni, de care se îndrăgosteşte şi cu care împarte un ospăţ şi asupra cărora se răzbună şi duce război (şi, astfel, adesea îi pare cititorului că este un personaj mai mult „filistean” decât evreu).
Totuşi, povestea lui şi-a câştigat un loc în Biblie, unde e spusă pe îndelete şi în detaliu; şi dacă, uneori, tradiţia evreiască l-a citit pe Samson peiorativ – din cauza agresivităţii lui, a comportamentului lui nebunesc şi din cauză că vâna fuste –, acesta e, de asemenea, notat în conştiinţa evreiască ca un erou şi simbol naţional. Asta poate datorită faptului că, în ciuda a orice, în structura profundă a personalităţii lui – singurătatea şi izolarea lui,

nevoia lui puternică de a-şi păstra neasemănarea şi misterul, dar şi dorinţa lui nelimitată de a se amesteca şi de a se asimila cu ne-evreii –, Samson exprimă şi denotă calităţi care sunt într-adevăr „evreieşti”.
Şi asta, de asemenea, bineînţeles: de-a lungul timpului, evreii s-au mândrit cu poveştile eroismului său şi au tânjit după forţa fizică, curajul şi masculinitatea pe care le reprezintă. I-au stimat, nu în mai mică măsură, abilitatea sa de a aplica forţa fără limite sau inhibiţii morale, o abilitate pe care istoria o oprise de la evreii care fuseseră oprimaţi timp de milenii, până la crearea Statului Israel.
În ebraică, lumea se referă la el întotdeauna drept „eroul Samson”, iar unele unităţi de elită ale armatei israeliene au fost denumite după el: de la „Vulpile lui Samson” din Războiul de Independenţă din 1948 la unitatea „Samson”, creată în timpul primei intifade palestiniene la sfârşitul anilor ’80 (ca să nu menţionăm un lanţ de cluburi de bodybuilding numit „Institutul Samson”, creat în anii ’60 de un rabin musculos numit Rafael Halperin).
Totuşi, suveranitatea israeliană are o anumită nuanţă problematică, întrupată, de asemenea, în relaţia lui Samson cu propria putere. La fel ca în cazul lui Samson, uneori pare că puterea militară considerabilă a Israelului e un avantaj care devine o slăbiciune. Fiindcă s-ar părea, fără a desconsidera pericolele care ameninţă Israelul, că realitatea de a fi extrem de puternic nu a fost cu adevărat internalizată în conştiinţa israeliană, nu a fost asimilată într-un mod natural, de-a lungul multor generaţii; şi asta, probabil, e cauza pentru care atitudinea faţă de această putere, a cărei dobândire a fost privită drept miraculoasă de-a dreptul, e menită a fi distorsionată.
O astfel de distorsiune poate duce, de exemplu, la acordarea unei valori exagerate puterii dobândite de cineva – transformării puterii într-un scop în sine; folosirii

ei în mod excesiv – şi, de asemenea, la tendinţa de a recurge aproape automat la folosirea forţei, în loc să fie cântărite şi alte mijloace de acţiune – acestea sunt toate, într-un final, moduri caracteristice „samsoniene” de comportament.
Acestora li se adaugă bine cunoscutul sentiment israelian, în faţa oricărei ameninţări care apare, că securitatea statului se prăbuşeşte – un sentiment care există, de asemenea, în cazul lui Samson, care, în anumite situaţii, pare a se sparge în bucăţi, puterea sa dispărând într-o clipită. Acest tip de colaps totuşi nu reflectă puterea efectivă a cuiva şi adesea poartă în siajul său o etalare exagerată de forţă, complicând şi mai departe situaţia. Toate acestea atestă, s-ar părea, un sentiment destul de slab de proprietate a puterii dobândite şi, bineînţeles, o insecuritate existenţială profundă. Acest lucru e conectat, fără vreo îndoială, cu pericolele foarte reale care zac în aşteptare pentru Israel, dar şi cu tragica experienţă formativă de a fi un străin în această lume – sentimentul evreiesc de a nu fi o naţiune „ca alte naţiuni” – a Statului Israel, ca ţară a cărei existenţă în sine este condiţionată, al cărei viitor e sub semnul întrebării şi mereu în pericol, sentimente pe care toate bombele nucleare pe care le-a creat Israelul, într-un program cunoscut odinioară drept „Opţiunea Samson”, nu le pot eradica.
După ce i-a zdrobit pe filisteni, Samson merge şi se stabileşte în peştera stâncii Etam, care ar părea că e localizată lângă oraşul Etam, în teritoriul tribului lui Iuda.[23] Acolo stă singur, aparent retras din societate, după ce a fost dezamăgit de omenire.
Doar că acum filistenii îşi pregătesc răzbunarea. Se îndreaptă spre Iuda şi se pregătesc de luptă. Oamenii din Iuda, speriaţi de mobilizarea filisteană, vin să întrebe de ce

[23] Vezi II Cronici 11:6.

oare filistenii se pregătesc să se războiască cu ei, iar filistenii explică: „Am venit să-l luăm pe Samson prizonier şi să-i facem ce ne-a făcut el nouă.”
Trei mii de bărbaţi din Iuda se duc repede la locul unde locuia Samson, în peştera din stânca lui Etam. Samson, să ne amintim, nu e membru al tribului lui Iuda şi e pe cale să le aducă pe cap un război care nu le „aparţine”.
„Ştiai că filistenii ne conduc”, îi spun nervoşi. „De ce ne-ai făcut asta?” Trei mii stau în jurul lui tremurând, iar Samson, cu o logică simplă şi încăpăţânată, răspunde: „Ce mi-au făcut mie le-am făcut şi eu lor.”
Trei mii de bărbaţi se uită unul la altul. Aproape că auzi cum îşi dreg neliniştiţi glasurile. „Am venit să te luăm prizonier”, îndrăznesc în sfârşit să-i spună, „şi să te predăm filistenilor.” Chiar şi câteva secole mai târziu, se poate simţi rugămintea din vocile lor: nu ne îngreuna treaba, dă-te bătut şi vom termina această treabă murdară într-un mod demn...
E foarte uşor să treci peste acest episod din povestea lui Samson, din moment ce nu iese în evidenţă printre alte evenimente dramatice, care sunt prezentate în culori atât de puternice. Dar noi, cei care citim povestea lui Samson cu un vădit interes faţă de felul în care face adesea trecerea între prieten, străin şi duşman; noi, cei care simţim cum Samson e sortit mereu să agonizeze din cauza ciudatei sale legături cu părinţii (şi cu poporul lui, şi, de fapt, cu toată rasa umană); noi vom petrece ceva timp asupra acestui pasaj.
Ei stau în faţa lui uluiţi. Sunt uimiţi de extrema singurătate care radiază din acest om care şi-a făcut culcuş într-o stâncă. Un om a cărui îndrăzneală s-ar putea să fie deja legendară printre triburile lui Israel, dar care inspiră, de asemenea, teamă şi furie, din cauza repetatelor lui provocări la adresa răzbunătorilor filisteni. Şi nu doar

teamă şi furie trezeşte în aceşti bărbaţi: fiindcă el, singur, îndrăzneşte să facă ceea ce ei, atât de mulţi, nu îndrăznesc să facă. Şi probabil că undeva, în inimile lor, într-un colţişor care rămâne liber, fără a fi înrobit sau epuizat de greutatea cuceririi filistene, pot ghici că într-o zi, în analele poporului lor, Samson – nu ei – va fi simbolul rezistenţei faţă de ocupaţie şi tiranie.
Am venit să te luăm prizonier, mormăie ei, să te dăm filistenilor... Nu mai e aproape niciun dubiu că în acest moment îl urăsc pe Samson nu mai puţin decât îi detestă pe filisteni. Dacă nu ar fi îngroziţi de el, l-ar copleşi, cu siguranţă, ei înşişi şi ar face treaba filistenilor, în locul lor. Şi aici, destul de uimitor, Samson nici nu se ceartă cu ei. Le cere doar atât: „Juraţi-mi că voi nu mă veţi ataca.” Şi ei, într-adevăr, promit să nu-l rănească, ci doar să-l ia prizonier şi să-l predea filistenilor: „Nu te vom omorî.”
Discuţia dintre Samson şi bărbaţii tribului lui Iuda este redată destul de blând, chiar cu compasiune. Ceva din conversaţie aproape că-i atrage atenţia cititorului şi îl imploră să fie atent la ce se-ntâmplă: bărbaţii din Iuda sunt atenţi să nu-l rănească pe Samson. Chiar şi atunci când sunt furioşi din cauza lui, au grijă să menţină o distanţă respectuoasă, chiar deferentă. Cititorul, care a prins deja o frântură din viaţa interioară a lui Samson, ştie că el e posibil să perceapă această distanţă nu doar ca pe un semn de respect, ci şi ca pe o expresie a înstrăinării şi a distanţării. Samson cunoaşte bine această atitudine faţă de el, gradul de respect, uluirea care îl împinge din nou, ca întotdeauna, în singurătate şi izolare.
Să ne amintim că cei care-i fac asta sunt din propriul popor. Membri ai poporului său, al cărui judecător – al cărui lider – este el. Nici măcar nu le trece prin cap să obiecteze, fie şi de formă, la cererile filistenilor şi să-şi rişte vieţile pentru el. Nici nu se oferă, de exemplu, să-i

aranjeze fuga de pe teritoriul lor şi să găsească nişte căi de a-i linişti pe filisteni. Vor să-l predea şi nu-şi ascund graba de a scăpa de pericolul permanent pe care-l întruchipează el. Iar el e fără îndoială conştient de asta, de motivele şi de entuziasmul lor, dar nu se plânge: „Juraţi-mi că voi nu mă veţi ataca” – nu le cere nimic altceva în acest moment critic. Fiindcă ştie că ei nu-l pot omorî, că el e mai puternic decât toţi laolaltă, dar se pare că simte o nevoie înduioşătoare, aproape de plâns, de a auzi de la ei – chiar din gura lor – această promisiune liniştitoare, protectoare, exact aceste cuvinte: „Nu te vom omorî.” Ca şi cum cu aceste cuvinte, ei, fraţii lui, pot uşura eterna povară adusă asupra lui de mama sa, când i-a anunţat moartea înainte chiar de a se fi născut.
Îl leagă cu două funii noi. Cei care au citit întreaga poveste a lui Samson îşi vor aminti că, atunci când Dalila îl întreabă, ulterior, cum poate fi legat şi făcut neputincios, el o ia în râs şi răspunde „funii noi”; şi, când ea îl leagă, el le rupe de pe braţele sale de parcă ar fi nişte fire de aţă.
Dar aici le permite bărbaţilor din Iuda să-l lege cu acelaşi tip de funii. Stă între ei, probabil mai înalt decât toţi, le permite să-l lege în urzeala lor, simte nodurile trădării strângându-se în jurul cărnii, îi lasă să-l predea străinilor.
Iar această pasivitate creează impresia că lui Samson aproape îi place asta, obţinând o plăcere ciudată, amară şi întortocheată din întreaga afacere. De parcă ar lua parte la un ritual extrem de intim, în care bărbaţii din Iuda sunt doar nişte marionete legate cu sfoară; iar ceea ce manipulează aceste sfori sunt nevoile cele mai profunde şi mai elementare ale lui Samson: nevoia de a retrăi, mereu, experienţa de a fi trădat de cei apropiaţi lui, pornirea să recreeze, mereu, acel eveniment primordial de a fi dat străinilor sau de a fi abandonat.

Şi apoi, după ce a sorbit din întâlnirea cu compatrioţii săi fiecare picătură din acel nectar spurcat care se pare că îi alimentează sufletul, revine la actele sale obişnuite de forţă şi violenţă; se întâmplă când bărbaţii din Iuda îl îndepărtează de stâncă şi îl aduc la filistenii care stau în formaţie într-un loc numit „Lehi”, care în ebraică înseamnă „obraz” sau „falcă”.
Chiar şi cineva care nu a fost acolo poate să-şi creeze în minte imaginea a trei mii de bărbaţi din Iuda într-o lungă paradă liliputană, ducându-l pe Samson, legat cu funii, ca pe o statuie uriaşă. Când filistenii îl văd, ovaţionează veseli şi victorioşi, dar, când merg să pună mâna pe el, spiritul lui Dumnezeu coboară din nou asupra lui Samson. Trupul lui e într-atât de aprins de dorinţa de răzbunare, încât funiile din jurul braţelor lui se dezintegrează „ca fuiorul care ia foc”. Îşi întinde mâna şi găseşte, doar din întâmplare, un os, falca proaspătă a unui măgar, cu care loveşte o mie de filisteni.
Când termină treaba, din bătăuş răbufneşte iarăşi poetul: „Cu falca unui măgar”, declamă el, „Mulţime după mulţime! / Cu falca unui măgar / Am ucis o mie de oameni.” Şi noi, de asemenea, în toiul oribilului măcel, găsim destulă poezie în noi ca să remarcăm că această „marcă înregistrată” a modului său de exprimare, creativitatea şi ingeniozitatea lui Samson, se păstrează chiar şi în armele pe care le foloseşte – vulpi, mandibula unui măgar, mâinile goale contra unui leu, materiale exclusiv „organice”, naturale şi originale.
Este foarte însetat „când a terminat de vorbit” (şi nu este foarte clar dacă e de la efortul de a lovi o mie de bărbaţi sau de la compunerea acestui mic poem). Strigă spre Dumnezeu: „Chiar Tu ai dat această mare victorie, prin servitorul Tău; şi trebuie acum să mor de sete şi să cad în mâinile celor netăiaţi împrejur?” Şi acest strigăt îţi rupe

inima, fiindcă Samson e atât de slab şi de vulnerabil aici; sună ca un băieţel care i se plânge tatălui său şi, de asemenea, ca cineva dureros de abătut din cauza eşecului „marelui plan”, pe care nu presupune că-l înţelege complet, ştiind doar că îi serveşte drept mijloc sau ca instrument.
Să mai zăbovim o vreme asupra acestei ultime ieşiri de-ale sale şi să contemplăm din nou transformarea sa bruscă şi radicală din supererou şi criminal în masă în aproape copil: într-o clipă şi cu o uşurinţă uluitoare, e ca şi cum coloana vertebrală a războinicului s-a rupt, iar el se prăbuşeşte, strigând disperat după îmbrăţişarea unui părinte grijuliu şi plin de compasiune.
Strigătul lui Samson este, de asemenea, surprinzător fiindcă, pentru o clipă, se deschide puţin cortina şi se dovedeşte că Samson vorbeşte direct cu Dumnezeu. Un discurs ca acesta atestă, bineînţeles, o relaţie specială cu multiple implicaţii, din care nimic nu a mai fost dezvăluit anterior de către povestitorul biblic. Şi chiar dacă nu va schimba în niciun fel destinul bine cunoscut al lui Samson, această revelaţie e puţin încurajatoare, fiindcă diminuează oarecum izolarea sa printre fraţii lui, printre cei de-o seamă cu el.
Dar s-ar putea la fel de bine ca în cererea lui Samson să se afle o altă dramă, foarte umană, care are de-a face cu relaţia lui cu Dumnezeu; probabil că Samson înţelege că setea aceasta chinuitoare este o pedeapsă divină pentru aroganţa pe care a arătat-o în discursul său victorios, sugerând că el singur, el şi mandibula unui măgar – fără ajutorul lui Dumnezeu –, a fost cel care i-a omorât pe filisteni. Acum, în coate şi în genunchi pe stâncă, leşinând de sete, Samson îi jură Dumnezeului lui că ştie foarte bine cine a adus victoria: „Chiar Tu ai dat această mare victorie, prin servitorul Tău”, icneşte, iar Dumnezeu

acceptă acest „mulţumesc”, care include regretul şi scuzele, şi deschide „deşertul care e la Lehi” şi apa izvorăşte de acolo.
Şi, după toate acestea, „Samson a mers în Gaza, unde a întâlnit o desfrânată şi s-a culcat cu ea”.
Există, după cum este îndeobşte cunoscut, diferite motive pentru care un bărbat merge la o prostituată; dar înainte să speculăm despre motivele lui Samson şi chiar înainte să ne amintim că e un nazireu (fiindcă în cazul lui Samson e uşor de uitat acest lucru, din moment ce e unul dintre acei nazirei cărora nu le e interzis contactul cu femeile) probabil că ar trebui să ne întrebăm de ce a mers totuşi în Gaza. De ce în acest oraş filistean, dintre toate locurile, ai cărui locuitori, cu siguranţă, îi voiau moartea?
Cum să ne explicăm dorinţa nestăvilită a lui Samson de a se amesteca cu filistenii? Să-şi amestece carnea cu a lor, să-i schilodească cu pumnii; într-adevăr, tot contactul lui cu ei e amestecat cu trupul, carnea şi fluidele, bătaia şi zvârcolirea, străpunsul şi pătrunsul. Cei înclinaţi să facă aşa pot presupune aici, printre alte lucruri, o abia percepută dorinţă din partea lui Samson ca intensivele lui contacte cu alţii, mai ales străini, să-i ofere ceva care s-ar putea să lipsească din rădăcina fiinţei sale: un sentiment de existenţă reală, fizică, şi al limitelor sale încercate şi adevărate.
Fiindcă nicăieri în universul lui Samson nu este o singură persoană care să-i semene măcar puţin. În acest sens, Samson trăieşte şi funcţionează într-un vacuum. În acest vid se materializează identitatea lui – ambiguă, sfidând definiţia, plină de contradicţii, legendară, miraculoasă. Nu e greu de imaginat confuzia care domneşte într-un astfel de suflet, care are nevoie constantă de „semnale” din lumea exterioară şi de la alţi oameni pentru a-şi defini limitele. Nu e de mirare, atunci, că un astfel de bărbat e

atras mereu de contactul cu fiinţe absolut străine şi care, la prima vedere, par să locuiască într-un spaţiu foarte bine definit, aproape unidimensional. Când e în contact cu o astfel de altă fiinţă el poate simţi – în afară de satisfacţia în legătură cu îndeplinirea misiunii sale divine – limita sa, gardul care-l desparte de ea, şi astfel poate să-şi simtă propria limită şi poate chiar şi definiţia sa. Şi, astfel, merge în Gaza, în oraşul filistean, ca să fie printre străini, printre alţii, cei diferiţi, ca să se atingă de ei, să se amestece şi să se zvârcolească cu ei, să-i ucidă şi să-i iubească şi apoi să-i omoare din nou...
Şi o altă noţiune apare: aceea că, poate, Samson are o nevoie internă să-şi împartă existenţa între oameni şi locuri care sunt foarte diferite şi separate unele faţă de altele. Asta înseamnă, pentru a face o categorisire, să se întindă cât mai mult posibil pentru a proteja secretul care este miezul şi centrul atenţiei vieţii sale. Drept urmare, dintr-un instinct de conservare de acest fel, Samson trebuie să fie tot timpul în mişcare, stând doar o scurtă perioadă într-un loc – Zora, Eştaol, Timna, Aşkelon, Iuda, Hebron, Nahal Sorek –, plecând brusc, dezvăluind puţin şi ascunzând mai mult, creând astfel o realitate în care oamenii de peste tot vor cunoaşte doar „o parte din Samson”, doar o piesă din mozaic, şi poate că asta va face mai dificil pentru ei – străinii care prind doar un crâmpei din el – să înţeleagă întreaga imagine şi să dezlege, o dată pentru totdeauna, misterul lui Samson.
(Şi în timp ce citeşti descrierile mişcărilor lui Samson, frecvente, în forţă şi uşor nebune, poţi să prinzi o străfulgerare a mamei sale alergând repede pe câmpuri, pe drum, ca să-i spună lui Manoe despre întâlnirea ei cu îngerul. „Femeia a alergat în grabă”, spune textul, şi e ca şi cum ea ar fi imprimat asupra embrionului din ea puterea, impulsul şi pura plăcere a acelei fugi...)

Dacă mersul lui Samson în Gaza pare ciudat, mersul la prostituată pare mai uşor de explicat. Samson e singur pentru moment. Nu are soţie. Ne amintim că, imediat ce l-a animat spiritul divin, a plecat să caute dragostea şi ne putem doar imagina profunzimea singurătăţii şi a angoasei sale de acum, după perioada petrecută în peştera stâncii lui Etam. Dar este, de asemenea, posibil ca Samson să meargă la prostituată din cauza amarei dezamăgiri a precedentei – şi singurei – sale experienţe cu o femeie, soţia lui, femeia din Timna, care a fost dată altuia. Şi, dacă e aşa, cu tot respectul faţă de nevoile sexuale urgente ale lui Samson, mersul la prostituată înseamnă, de asemenea, şi pierderea speranţei de a-şi mai găsi dragostea adevărată şi a posibilităţii de a încredinţa secretul său, cheile spre sufletul său, unei alte persoane demne de încredere.
Mai mult decât atât, contactul cu o prostituată înseamnă să dai ceva preţios şi foarte personal unui străin absolut, cuiva care nu are interes real în esenţa persoanei cu care ea sau el face sex. Acesta este elementul dezgustător al prostituţiei şi, de asemenea, cheia spre atracţia sa: intersecţia radicală a intimităţii absolute şi a actului impersonal, a celor private şi a celor extrem de publice, a spermei şi a străinului.
Văzut astfel, este clar de ce Samson ar alege această variantă: când se culcă cu o prostituată, îşi expune din nou „misterul” unui străin absolut. Din nou flirtează cu acea nevoie pe care o are: a da fără a se dezvălui, a spune o ghicitoare, dar a ascunde soluţia. Din nou poate să fie în mijlocul celui mai intim act, actul *cunoaşterii*, şi să rămână necunoscut, nedescifrat.
Fiindcă asta pare a fi ceea ce Samson caută întotdeauna: punctul de contact ambiguu şi dubios care nu oferă niciodată deplină satisfacţie sau consolare sau apropiere

adevărată. Şi cel mai puţin dintre toate: dragoste. Care nu oferă niciodată ceea ce îi trebuie lui cel mai mult: să se ofere complet altcuiva şi să fie primit de acea persoană într-un mod care face posibilă autodivulgarea completă, astfel încât, probabil, să poată să fie vindecat în sfârşit de distanţarea pe care a simţit-o încă de la naştere.
De ce se comportă astfel? De ce nu încearcă niciodată să se izbăvească cu ajutorul unui alt suflet „adecvat”, care ar putea fi cu adevărat îngăduitor faţă de nevoia sa profundă şi care să-l vindece de experienţa oribilă a stranietăţii?
Putem extrapola pentru a întreba de ce, atât de des oamenii se autosubminează chiar în domeniile în care au nevoie de cea mai mare salvare. Se întâmplă astfel în cazul indivizilor, dar şi al societăţilor sau al naţiunilor, care par atât de des sortite să repete, cu tristă regularitate, cele mai tragice alegeri şi decizii ale istoriei lor. Iar, în cazul lui Samson, această forţă distructivă este, cu siguranţă, la treabă, ceea ce pare să explice de ce reuşeşte toată viaţa lui să respecte distorsiunile impuse lui de către alţii şi de ce este mereu înstrăinat de propriile nevoi vitale şi autentice – nevoia de dragoste şi de acceptare adevărată, jinduirea după relaţii oneste şi de încredere.
De aceea Samson nu doar că merge la o prostituată, ci la o prostituată din Gaza. Cu alte cuvinte, într-un loc de două ori străin şi, mai mult decât atât, la o femeie de care e sigur că-l va trăda imediat compatrioţilor ei; în orice caz, o vizită care duce sigur la căderea lui în mâinile filistenilor, care de ceva vreme aşteaptă să se răzbune pentru tot ceea ce le-a făcut.
Şi, într-adevăr, când locuitorii din Gaza află că Samson e de găsit în casa prostituatei, se adună imediat şi îl aşteaptă la porţile oraşului, pe unde va trebui să treacă pe drumul de ieşire din oraş. Stau acolo în linişte toată

noaptea, intenţionând să-l captureze la răsărit şi să-l omoare. Dar Samson stă cu femeia doar până la miezul nopţii; apoi se ridică, merge la poarta oraşului şi îi ia prin surprindere pe cei care pregăteau ambuscada. S-ar părea că a ghicit complotul filistenilor şi că de aceea a plecat de la prostituată mai repede decât era aşteptat, pentru a-i lua prin surprindere. Şi, dacă e aşa, asta dă crezare speculaţiei că nu urmărea doar să ajungă la prostituată, ci şi la experienţa (şi chiar „bucuria") fricii, a tensiunii şi a umilinţei legate în chiar actul de a face dragoste cu ea – nu doar din cauza aşteptatei sale lipse de loialitate, ci şi, probabil în primul rând, din cunoaşterea faptului că în miezul intimităţii lor sunt prezenţi şi străini.
Aceşti străini sunt, de fapt, departe în acest moment, dar sunt foarte prezenţi în intenţiile lor şi în aerul conspiraţiei care se revarsă în cameră în timp ce ei doi fac dragoste. Iar în acest mod Samson ajunge să pună mâna pe cei doi electrozi ai sentimentelor pe care le curtează fără oprire: intimitate puternică laolaltă cu conştiinţa pătrunzătoare că limitele secretomaniei şi intimităţii care îi înconjoară pe el şi pe femeie sunt deschise tuturor şi că uniunea lor sexuală a fost violată de la bun început. În acest fel, îşi reconfirmă cunoaşterea care în mare măsură i-a modelat viaţa şi care i-a determinat calea şi care va continua să-l amărască până în ultima lui zi, adică faptul că acea intimitate – orice intimitate – e, prin definiţie, pătată.
„La miezul nopţii s-a ridicat, a prins porţile oraşului laolaltă cu cei doi stâlpi şi le-a smuls cu zăvor cu tot. Şi le-a pus pe umeri şi le-a dus în vârful dealului care e în apropiere de Hebron."
Şi deşi, după cum am menţionat, nu se spune nicăieri că Samson era un gigant, aici pare *gargantuesc*. După cum face şi în faimoasa ilustraţie a lui Gustave Doré, „Samson cărând porţile Gazei", în care Samson e văzut urcând un

deal (aparent, apropiindu-se de Hebron; nu sunt asemenea dealuri în zona Gaza).[24] Cerul de deasupra lui pare că se deschide, iar el e atins de strălucirea celestă. Dar Samson nu vede această lumină; aproape că se prăbuşeşte sub greutatea uriaşei porţi, care îl separă de lumină, iar imaginea e a unei fiinţe pe jumătate zeu, pe jumătate om, suferind şi chinuit.

Şi aici, la fel ca în toate acţiunile lui Samson, este o faptă care nu are asemănare nicăieri altundeva în Biblie şi care din nou e un soi de spectacol extravagant şi semnificativ: un străin vine în oraş şi, când pleacă, ia cu el porţile oraşului, exact lucrul care separă interiorul de exterior. Pătrunde dincolo de limita oraşului şi confiscă bariera care creează distincţia dintre localnici şi cei din afară sau inamici. Şi asta, bineînţeles, poartă un simbolism care nu-i este deloc străin discursului interior al lui Samson, dar aici e prezentat dintr-un nou unghi: în scoaterea porţilor poate fi observată nu doar intenţia familiară şi chiar recurentă a lui Samson de a-i răni şi a-i umili pe filisteni, ci şi, dacă vreţi, un ecou al sfidării, chiar un *protest* unic din partea lui Samson faţă de violarea intimităţii sale.

Şi astfel, graţie imaginii acestui bărbat smulgând porţile şi ducându-le în spate, cititorul poate să se simtă puţin mai bine la gândul că, deşi marea misiune a lui Samson de a se bate cu filistenii i-a fost impusă de sus şi chiar dacă viaţa lui e o călătorie stabilită în avans, aici Samson reuşeşte să adune câteva scântei de liber-arbitru, căci din nou găseşte un mod unic de a se autoexprima, în timp ce-şi duce misiunea la capăt.

În pădure, pe drumul spre Tel Zora – movila despre care se crede că marchează locul Zorei antice –, pot fi găsite semne galbene care indică „Mormântul lui Samson şi al lui

---

[24] Deşi există, chiar în oraşul Gaza, un deal cunoscut până azi drept „Mormântul lui Samson”.

Manoe”, un imbold irezistibil spre curiozitate. Movila, din pământ gri-maroniu, e acoperită de un amestec de spini şi iarbă gălbuie. Pe creastă se află o bucată de ciment şi două morminte, un cavou modest din blocuri de piatră cu două mici domuri albastre. Pe unul dintre acestea e scris: „Cinstitul Judecător al Israelului, Samson Eroul, Binecuvântată fie-i Amintirea, care a Judecat Israelul aşa cum a făcut Tatăl Lor în Ceruri.” De asemenea, e inscripţionată data morţii lui Samson: 24 Tammuz. „Cinstitul Manoe”, stă scris în caligrafia folosită de scribii sulurilor Torei pe celălalt dom, „Binecuvântată fie-i Amintirea, care a văzut un Înger al Domnului faţă-n faţă”. Fiindcă veni vorba, mama lui Samson, ale cărei întâlniri cu îngerul au fost mai apropiate decât ale soţului ei, nu a avut parte nici de un mormânt, nici de un monument în lotul familiei.

Acestea, bineînţeles, nu sunt chiar mormintele lui Samson şi ale tatălui său. Nimeni nu ştie cine e înmormântat aici, dacă o fi cineva. Monumentul a apărut brusc la sfârşitul anilor ’90, provenienţa nefiindu-i clară. Dar locul a fost repede sanctificat de credincioşi, care vin aici, singuri şi în grupuri, aprinzând mici lămpi cu ulei la baza mormintelor, rugându-se să se vindece de boli, miresele şi mirii pentru copiii lor, succes în afaceri, copii pentru fiicele sterpe. La miezul nopţii poţi găsi evrei hasidici din secta Bratzlaver care vin să se roage pentru mântuire şi să jelească distrugerea Templului.

În apropiere e gura unei mari peşteri. Vasele concave ale unei prese de măsline sunt sculptate în piatră. Odinioară, un măgar mergea aici într-un cerc nesfârşit, învârtind o piatră de moară rotundă – ea zace astăzi aici, ruptă – care storcea uleiul din măsline. O mare presă pentru vin e, de asemenea, sculptată în podeaua de piatră. După dimensiunile sale, pare să fi fost una dintre principalele

prese de vin ale regiunii şi, fiindcă strugurii trebuiau să sosească la presă cât mai repede după ce erau culeşi, ne putem imagina că terasele de la poalele Tel Zora erau odinioară pline de vii.
În vârful movilei, lângă morminte, cineva a pus un dulăpior, conţinând exemplare din Biblie şi cărţi de rugăciune. O Biblie mică, cu bilete de autobuz puse în ea drept semne de carte, se deschide imediat la o pagină boţită, atinsă frecvent cu degetele, pătată cu sudoare şi lacrimi: „Apoi s-a îndrăgostit de o femeie din Nahal Sorek, pe nume Dalila.”
Cine e Dalila? Biblia nu dă niciun răspuns, nici măcar nu spune dacă era o filisteană, precum celelalte femei ale lui Samson. Pe de altă parte, e prima femeie din poveste care e identificată prin nume şi singura pe care Samson chiar a iubit-o. Dar unde a întâlnit-o? Ce a văzut la ea? Nu avem cum să ştim. Nici cum a curtat-o, nici ce a fost diferit de data asta, când chiar a fost îndrăgostit, faţă de celelalte. Şi mai presus de toate: ce sugerează tăcerea textului în legătură cu sentimentele Dalilei faţă de Samson?
Naratorul biblic, după cum am văzut, e ezitant în a împărtăşi acest tip de informaţie. E mai interesat de acţiune aici, aşa cum s-a grăbit de la „femeia a născut un fiu şi l-a numit Samson; băiatul a crescut, iar Dumnezeu l-a binecuvântat” la „spiritul Domnului a început a Se avânta împreună cu el în tabăra lui Dan, între Ţora şi Eştaol”, sărind peste copilăria lui Samson, descotorosindu-se de detaliile uimitoare despre educaţia acestui copil extraordinar, despre plăcerile lui copilăreşti (sugruma şerpi, la fel ca Hercule sau s-a bătut cu vreun mistreţ, la fel ca Odiseu?) şi despre prietenii lui sau, mai degrabă, după cum ne-am putea aştepta, despre singurătatea lui extremă. Nimic din toate acestea nu e cunoscut şi habar nu avem, de asemenea, de alţi fraţi mai mici, copii născuţi

fără vreo misiune specială, liberi de povara misterului, copii obişnuiţi ai unor părinţi obişnuiţi.

Şi la fel e în povestea Dalilei – nici măcar un singur detaliu nu oferă o pauză temporară în vreun ungher biografic comod, aflat între numele noii iubiri şi evoluţia ulterioară a poveştii: „Conducătorii filistenilor au mers la ea şi i-au zis: «Convinge-l cumva şi află ce-l face atât de puternic şi cum putem să-l copleşim, leagă-l şi fă-l neajutorat; şi fiecare îţi vom da o mie şi o sută de şekeli de argint.»„

Diferite lucrări care tratează povestea lui Samson – în literatură, pictură, muzică, film[25] – au încercat s-o reprezinte pe Dalila drept un personaj tragic, care nu a avut nicio intenţie de a-l răni pe Samson şi care a fost cu adevărat îngrijorată în legătură cu ceea ce i s-a întâmplat după ce l-a trădat. Acest tip de interpretare poate fi găsit, de exemplu, în pictura lui Van Dyck *Arestarea lui Samson*, în care Samson aruncă o privire care-ţi sfâşie inima către Dalila, în timp ce filistenii dau buzna în cameră, îl prind şi-l iau cu forţa de lângă ea: faţa Dalilei e întoarsă spre el cu un amestec curios de satisfacţie pentru succesul ei, dar şi cu durere şi duioşie. Mâna ei e întinsă spre faţa lui într-un gest care în acelaşi timp sugerează o mişcare de adio, de renunţare, dar şi un gest de compasiune, o dorinţă de a-l mângâia pentru o ultimă oară, un adio tandru, în timp ce el porneşte pe calea suferinţei.

Dar textul, aşa cum arată el, nu se pretează unei lecturi atât de generoase a faptelor şi a caracterului Dalilei, de fapt, o respinge din start. Întregul comportament al Dalilei nici măcar nu sugerează dragoste şi totuşi pe această femeie crudă şi trădătoare o iubeşte Samson şi, după cum

---

[25] Un studiu cuprinzător al reprezentărilor lui Samson în arta şi cultura internaţională poate fi găsit în David Fishelov, *Mahlafot Shimshon* [„Buclele lui Samson”, ebr.], Ierusalim, 2000.

am remarcat, s-ar putea ca lucrul pe care-l iubeşte la ea[26] să fie chiar acel iz de trădare, ceea ce-l sileşte pe cititor să extindă şi să lărgească chiar definiţia dragostei: probabil că tocmai cruzimea Dalilei, pasiunea ei aproape transparentă de a-l răni – un nivel de pasiune pe care el nu l-a întâlnit niciodată la alte femei – este cea care îl leagă de ea cu noduri încâlcite, care se dovedesc a fi mai puternice decât oricare dintre cele care le-au precedat şi care de aceea, pentru prima dată, îi trezesc dragostea.
Dar explicaţia nevoii compulsive pentru trădare e, în cele din urmă, atât de tristă, obligatorie şi automată – şi neagă liberul-arbitru al lui Samson –, încât căutăm, alături de ea, o altă explicaţie sau aşteptăm o vreme şi sperăm ca povestea însăşi să ne conducă la ea.
Dalila – motivată de promisiunea unei răsplăţi frumoase din partea filistenilor – îl leagă pe Samson şi îl cicăleşte cu un soi de preludiu ambiguu. La suprafaţă, încearcă să afle, cu acordul lui Samson, secretul puterii sale şi o metodă de a-l lega astfel încât să nu se poată elibera: „Dacă aş fi legat cu şapte corzi de arc proaspete, care nu s-au uscat niciodată, aş deveni la fel de slab ca un om obişnuit”, răspunde Samson, întins cât e de lung pe saltea, mângâindu-şi probabil leneş buclele lungi – pe toate cele şapte – şi ascunzându-şi un zâmbet.
Distracţiile erotice sunt o chestiune de gust, iar a fi legat cu tendoane proaspete, care nu s-au uscat, este, se pare, ceva ce îi place lui Samson. Dalila transmite imediat informaţia despre fantezia lui Samson către ofiţerii filisteni. Ei trimit recuzita cerută în camera ei, iar ea leagă corzile umede în jurul trupului său. Şi în tot acest timp, ţineţi minte, „o ambuscadă aştepta în camera ei”, un exemplu foarte strălucit al confuziei şi încălcării limitelor care întotdeauna însoţesc activităţile lui Samson, amestecând

[26] Vezi Kutz, „Samson’s complex”, n. XX.

fără discriminare partea intimă cu cea publică, dragostea şi trădarea.
Dalila îi înfăşoară trupul cu corzile, iar apoi, când e legat fedeleş, îi spune (strigând brusc? şoptindu-i intim în ureche?): „Samson, filistenii te atacă!” Peste nici o clipă, Samson rupe tendoanele la fel de uşor cum un „fuior de câlţi” (adică un fir de in) se destramă la o biată „atingere a focului”.
„M-ai păcălit, proclamă Dalila, şi m-ai minţit.” Cu o răceală uimitoare şi chiar când îşi ţese pânza înşelăciunii, îl acuză de minciună. Ochii ei probabil că se îndreaptă o clipă spre cei din „ambuscadă”, apoi se fixează asupra lui Samson: „Acum, spune-mi adevărul, cum poţi să fii legat şi supus?”
Samson – întins pe spate? întinzându-se satisfăcut? – sugerează o nouă metodă: „Dacă aş fi legat cu funii noi care nu au fost niciodată folosite, aş deveni la fel de fragil ca un om obişnuit.”
Haliti e cuvântul pe care-l foloseşte – literal, „aş deveni bolnav” –, pe care comentatorul medieval Radak îl citeşte mai moderat, drept „aş slăbi”.
Dalila nu pierde vremea. Ia funii noi, groase şi solide, îl leagă şi spune din nou: „Samson, filistenii te atacă!” Cei care stau la pândă sunt pregătiţi să atace, dar Samson rupe fără probleme şi aceste funii, de parcă ar fi fost fire de aţă.
M-ai înşelat, spune Dalila din nou, mi-ai spus minciuni. Cum poţi fi legat? Samson îşi dă seama în mod evident că ea repetă încăpăţânat exact ceea ce spusese mai înainte, semnalând faptul că nu avea de gând să cedeze. „Dacă legi cele şapte bucle ale părului meu cu firele de la un război de ţesut”, spune el, „atunci, cu siguranţă, mă vei slăbi.” Putem doar să ghicim licărul din ochii lui şi timbrul vocii sale, dar vorbele pe care le spune dezvăluie ceva nou: până acum a vorbit cu ea în alt fel. „Dacă aş fi legat”,

spusese – de două ori –, în termeni impersonali şi generali, fără să specifice cine ar face legarea sau ar putea să-l rănească. Dar aici se întoarce direct către ea, cu un mesaj clar: „Dacă legi”, îi spune, dacă tu, Dalila, legi cele şapte bucle ale părului meu...

(Şi în mijlocul acestui joc care nu e un joc şi ca un fel de distragere de moment de la teribilul lucru care urmează să se întâmple în curând, este posibil să ne gândim la faptul că doar acum, spre sfârşitul poveştii, cititorul e informat că Samson avea şapte bucle de păr. Ceva în acest detaliu sugerează că Samson îşi iubea părul, că avea mare grijă de el, că îşi despărţea şi pieptăna cu mare atenţie fiecare şuviţă, cârlionţ cu cârlionţ... Şi mai mult: oricine a avut păr foarte lung ştie cât de greu e să ai grijă de el de unul singur; şi aici, cu o clipă înainte ca aceste bucle glorioase să fie tăiate de o femeie, gândurile noastre merg spre o altă femeie, mama lui Samson, care poate că l-a ajutat, în copilăria şi în tinereţea sa, să-şi împletească şi să-şi pieptene şi să-şi încreţească şi să-şi spele părul – şi probabil că a făcut asta şi când a ajuns adult, printre celelalte femei ale lui.)

Samson adoarme. Poate că era epuizat după partida de amor, poate că începe să cedeze. Dalila nu se odihneşte. Îi leagă părul într-un gherghef cu un mosor şi îl prinde, de asemenea, cu un ac, pentru a-l ţine strâns, şi îi spune din nou, a treia oară: „Samson, filistenii te atacă.” Iar Samson se trezeşte şi dintr-o mişcare smulge ţesătura şi acul.

Astfel, prin ceea ce părea la început o joacă de-a amorul, dar care se amărăşte treptat, el se predă Dalilei şi corzilor, şi funiilor, şi tendoanelor ei. Şi aici poate fi observat că întreaga poveste de viaţă a lui Samson e o nesfârşită împletitură de noduri şi funii: vulpi legate laolaltă, funii noi cu care e legat de bărbaţii din Iuda, corzi de arc ude şi bucle de păr ţesute într-un gherghef şi, din când în când,

vedem pasiunea lui Samson de a lega şi de a fi legat şi, de asemenea, de a fi prins în capcană şi putem descifra acest vârtej de funii – această reţea întortocheată – şi ne putem întreba de câte funii are nevoie un bărbat pentru a înlocui un cordon ombilical care nu a fost niciodată tăiat cum trebuie.

De trei ori strigă Dalila: „Samson, filistenii te atacă!” şi totuşi, de fiecare dată, Samson înlătură suspiciunile cu privire la maşinaţiunile ei şi continuă să coopereze în complotul ei vizibil. De fiecare dată îşi dă seama că ea îi foloseşte răspunsurile încercând să-l rănească şi totuşi nu protestează şi nici n-o acuză.[27]

Dar bineînţeles că e atras nu numai de înşelătoarea Dalila, ci şi de „cel care stă la pândă”, care a fost alături de ei tot timpul în cameră, străinul întotdeauna ascuns în fundal, care, într-un anumit sens, trebuie să fie acolo pentru a finaliza, adânc în sufletul lui Samson, scena primordială a vieţii sale, momentul în care a fost traumatizat în pântec: mamă, copil, străin.

Şi apoi, după ce Dalila l-a bătut l-a cap şi l-a sâcâit continuu – *va-tiktzar nafsho la-mut* –, „era obosit de moarte”.

Nicăieri în Biblie nu mai apare această propoziţie. Rabinii din Antichitate au găsit o explicaţie pentru durerea lui

---

[27] Ilan Kutz, concentrându-se asupra dorinţei de moarte a lui Samson, interpretează această scenă ca un pact sinucigaş nespus: „Şi Samson, şi Dalila [sic!] iau parte la acest dans al morţii. Dacă Dalila îl conduce conştient pe Samson pe pământul mortal al trădării, Samson o manipulează inconştient pe Dalila în dansul suicidului său. Putem chiar presupune că Samson a căutat meticulos şi în mod repetat partenera sa feminină înainte să-i dea rolul călăului iubitor-trădător şi că primele trei trădări de la început ale Dalilei nu au fost altceva decât tatonări înainte să-i poată fi încredinţată adevărata informaţie”, „Samson’s complex”, p. 130.

Samson, comentând că Dalila „în momentul consumării actului s-a tras de sub el”.[28] Am putea spune că o astfel de respingere grosieră l-ar putea face pe un bărbat să-şi piardă cheful de viaţă, cu toate că, în acelaşi timp, textul unic al Bibliei cere o explicaţie alternativă, alt motiv pentru comportamentul lui Samson faţă de Dalila.

Fiindcă e posibil, de asemenea, să vedem astfel lucrurile: insistenţa Dalilei, întrebările ei neîncetate, „Ce te face atât de puternic? Şi cum poţi fi legat şi făcut inofensiv?” – cu alte cuvinte, care e secretul tău, cine eşti tu cu adevărat, ce fel de bărbat eşti tu în interiorul acelui mister şi ce ai fi fără el? –, toate acestea au trezit sentimente în Samson pe care nicio altă femeie nu le mai trezise vreodată. Şi astfel, cu toate că el îi suspecta motivele, ea a fost singura femeie care i-a pus marea întrebare esenţială a vieţii sale; singura care a ştiut întrebarea potrivită şi care astfel i-a cerut, de fapt, să-i predea cheile secretului său, de care alte femei nu erau interesate sau de care, poate, se temeau. Şi astfel, în mijlocul furtunii de sentimente confuze şi conflictuale pe care acţiunile ei o stârneau în el, e de presupus că s-a stârnit şi o mică speranţă, aceea că Dalila va fi singura care va reuşi să scoată vreun fel de „răspuns” de la el, o soluţie a enigmei care era ascunsă adânc în interiorul lui şi pe care nici el nu reuşise s-o înţeleagă complet.

Poate că undeva, în adâncul sufletului său, sub munţii de muşchi, o voce i-a spus că insistenţa Dalilei avea să fie cea care va reuşi să salveze sinele său îngropat, care nu putuse niciodată să fie mântuit într-un alt fel; sinele care vrea foarte mult să fie dezvăluit, să dea din el, să înlăture tot ce-l blochează şi-l separă de restul lumii; să se elibereze de povara misterului şi a enigmei şi a blestematei de înstrăinări; şi să fie, în sfârşit, „ca un om

[28] TB Sotah 9b.

obişnuit” – şi, dacă e aşa, s-ar putea ca Samson să devină inteligibil sieşi?
Fiindcă am recunoscut deja că o aură de disconfort pluteşte întotdeauna în jurul lui Samson, enigma incompatibilităţii şi a dezacordului dintre binecuvântata lui misiune divină şi caracterul şi personalitatea lui pământene, materiale, corporale (şi adeseori copilăreşti). Uneori cititorului îi e clar că Samson nu se cunoaşte deloc, că nu înţelege rolul pe care-l îndeplineşte în propria poveste de viaţă. Dar e, de asemenea, posibil – şi aceasta e într-adevăr o idee tulburătoare – ca Dumnezeu, *de la bun început*, să nu fi intenţionat ca Samson să fie conştient de cine e cu adevărat, sub acoperirea misiunii sale, şi de ce rol joacă în poveste şi de ce fel de instrument e în mâinile lui Dumnezeu (şi pare brusc că „folosul” la care-l pune Dumnezeu – *shimush* în ebraică – e semnificaţia ascunsă a numelui lui Samson, *Shimshon*).
În acest caz, Samson e dezvăluit aici în toată amărăciunea sa. Bărbat singur, dintotdeauna chinuit, înrobit de un Dumnezeu, care l-a ales pentru o misiune dificilă: mântuirea Israelului, sarcină pentru care personalitatea şi caracterul său sunt prea slabe; un bărbat care reuşeşte mereu să se încurce în dispute personale cu duşmanii Israelului, punând astfel în pericol, neglijând şi dezamăgindu-şi poporul, dar şi pe Dumnezeul care l-a trimis.
Şi apoi se pare că întreaga esenţă fizică a lui Samson nu e altceva decât un uriaş set de muşchi transformaţi în mari uşi de fier, „porţi de oraş” menite să apere un miez uman fragil şi vulnerabil; ori, de fapt, menit să prevină acel miez, care avea atâta nevoie de izbăvire şi de autodezvăluire, de la a se deschide şi de la a deveni în cele din urmă „ca un om obişnuit”.

Cum poate să fie izbăvit un om? Care este cea mai firească şi mai de dorit cale pentru un om de a deschide încet porţile opresiunii care îl înconjoară şi de a permite acelui miez vulnerabil să se dezvăluie singur, să dea, dar să şi fie primit?

„S-a *îndrăgostit* de o femeie.”

Şi probabil că în acel cuvânt e condensată rebeliunea mică, vitează, umană şi zadarnică a lui Samson contra rolului crud pe care Dumnezeu i l-a rezervat. Fiindcă, după cum ştim, pentru ca Samson să-şi ducă la îndeplinire misiunea şi să-i lovească pe filisteni, Dumnezeu nu are nevoie ca el chiar să iubească o femeie filisteană. Pentru a-şi face treaba, n-are nevoie decât de o prostituată sau de o femeie care e cea „potrivită” pentru el.

Dar dacă totuşi legătura cu Dalila a trezit în Samson ceva cu totul nou şi nu a fost menită doar să-i satisfacă nevoia compulsivă de a fi trădat, de a trăi intimitatea violată de străini, care o folosesc în propriile scopuri, atunci, aici, pentru prima dată în viaţa lui, Samson îşi împlineşte voinţa independentă, exercitând cea mai înaltă libertate disponibilă lui, ca fiinţă umană – şi nu ca unealtă în mâinile lui Dumnezeu –, şi anume libertatea emoţională, libertatea de a iubi.

Şi dacă, din partea lui, aceasta era dragoste adevărată s-ar putea presupune (probabil doar dacă ţine cu tot dinadinsul) că Samson îi permite Dalilei să-l înşele mereu fiindcă *speră fără speranţă că greşeşte*; speră că, data viitoare când va deschide ochii, se va trezi în cameră singur cu iubita sa, iar cei care stau la pândă vor fi plecat. Cel ce stă la pândă, pe care Samson nu trebuie să-l vadă ca să-i simtă eterna prezenţă.

Dar apoi, după ce ea îi spune pentru a treia oară „Samson, filistenii te atacă”, el înţelege, fără vreun dubiu sau fără şansa autodecepţiei, că nu există deloc iubire acolo. Că

femeia pe care o iubeşte, singura pe care a iubit-o vreodată, nu-i va da ceea ce lui îi trebuie mai mult decât orice. Că soarta impusă asupra lui din pântec îl va urmări întotdeauna, chiar şi în cele mai intime locuri, şi că, cel mai rău dintre toate, nu există nicio cale prin care să se revolte contra sorţii lui – de aceea, se pare, nu vrea să mai aibă vreo iubire în viaţă.

Şi probabil că de aceea, mai mult decât din oricare alt motiv, „era obosit de moarte”.

Şi, prin cuvinte simple pe care a aşteptat toată viaţa să le pronunţe, îşi dezvăluie secretul Dalilei. Şi nu doar secretul, ci *kol libo*, „întreaga sa inimă”, totul. Găsim această expresie de trei ori în două versete. Şi ce e *kol libo*? „Nicio lamă nu mi-a atins creştetul, căci sunt nazireu al Domnului încă de când eram în pântecul mamei. Dacă părul mi-ar fi tăiat, puterea m-ar părăsi şi aş deveni la fel de slab ca un om obişnuit.” Iată, i-a spus totul.

Când auzim secretul de pe buzele lui şi descoperim că secretul a fost *kol libo* – inima inimii sale –, apare gândul că poate n-a fost doar conţinutul secretului care fusese atât de important pentru Samson, ci poate chiar faptul că avea unul. Drept urmare, acest lucru îi era vital lui Samson nu doar ca „secret militar”, ca să spunem aşa, ci fiindcă îi aparţinea doar lui şi pentru că nimeni altcineva (în afară de mama lui) nu mai ştia de el; era cea mai personală posesiune a sa, care nu fusese pătată de străini sau de „publicitatea” excesivă a vieţii sale.

Dalila simte imediat că de această dată n-o mai înşală. A pus mâna pe adevăr, aşa că îi adună pe liderii filisteni şi îi informează că a ajuns la miezul secretului. Iar ei pot să-şi dea seama din tonul vocii ei că aşa este. Vin din nou spre camera ei şi aduc acum grămada de bani pe care i-o promiseseră.

Acesta, bineînţeles, e un moment de cotitură şi pentru Dalila: când liderii filisteni i-au spus „Convinge-l cumva şi află ce-l face atât de puternic”, ea, fără îndoială, a auzit provocarea faţă de puterea ei feminină de atracţie („Vezi cât de puternică *eşti*”, de fapt). Dar, acum, durata de timp în care Samson a reuşit să reziste farmecelor ei a aruncat o umbră de dubiu peste talentele sale de seducătoare şi e posibil ca însăşi ea – poate pentru prima dată – să fi început să se îndoiască de valoarea ei ca femeie. Ofiţerii filisteni au început, cu siguranţă, să se mire de lunga întârziere; şi poate chiar şi atacatorul care stătea la pândă în cameră, care fusese în mod repetat martor al eşecurilor Dalilei, îşi dublase nerăbdarea cu un zâmbet. De aceea nu e greu de imaginat că jocul erotic dintre Samson şi Dalila a devenit din ce în ce mai încărcat şi mai tensionat şi pentru ea şi, pe măsură ce eşecurile ei au sporit, aşa s-a întâmplat şi cu soarta personală.
Şi, astfel, dacă la primele ei două încercări vorbeşte cu înşelătorul Samson cu o incredibilă reţinere – şi aproape că putem vedea cum i se încleştează dinţii de furie şi de încăpăţânare atunci când spune „M-ai înşelat, m-ai minţit” –, după cel de-al treilea eşec al său răbufneşte, cu un mârâit profund şi feminin: „Cum poţi să spui că mă iubeşti când nu ai încredere în mine?” Îşi aruncă furia şi umilinţa în faţa lui, dar şi – poate fără să-şi dea seama – nişte vorbe care captează însăşi esenţa înstrăinării lui, nu doar faţă de ea: *Velibcha ein iti*, după cum spune ebraica, nu ai încredere în mine, „inima ta nu este cu mine”.
Şi poate că acestea au fost cuvintele pe care i le-a repetat lui Samson, înfigând mereu cuţitul în rana sa profundă, rana ciudăţeniei sale, iar cuvintele au reverberat în golul căscat între inima lui şi cei pe care-i iubea; şi poate că aceasta a fost „cicăleala” care în cele din urmă l-a „obosit de moarte”.

Probabil că aşa s-a întâmplat. Iar din această cauză – şi din niciun alt motiv – a mărturisit *kol libo*, nimic altceva decât întreaga inimă, pe care ea o acuzase de înstrăinare şi amăgire; tot ceea ce el ascunsese, suprimase şi adunase în interior timp de atâţia ani. Într-o gafă de moment, i-a dat ei totul, cu acelaşi tip de risipă nebună, care te lasă fără suflare şi care uneori îi tulbură pe cei mai rezistenţi dintre amărâţi; cu inocenţa nebună a unuia care crede că dacă ar fi să mărturisească totul unei alte persoane, totul, deodată, într-un soi de transfuzie instantanee, ar dobândi, în sfârşit, un sentiment de intimitate adevărată.
Când conducătorii filisteni vin, Samson doarme. „L-a momit să doarmă în poala ei”, spune Biblia; şi am remarcat deja: cu o clipă înainte ca Dalila să-i taie pletele, Samson a devenit ca un copil. E ca şi cum s-ar reîntoarce la origini, aşezat în poziţie fetală în poala „mamei” sale.
Ochii lui Samson sunt închişi, dar sub pleoapele lui ar putea foarte bine să fie un şir de amintiri şi imagini: o călătorie lungă, furtunoasă şi grea, cu Samson mărşăluind, pas cu pas, spre locul unde a început totul, unde totul a devenit încâlcit – mamă, copil, trădare.
Şi aici putem găsi un soi de răspuns întrebării pe care am pus-o mai devreme – de ce ar vrea Samson să recreeze, mereu, tocmai cel mai periculos sentiment pe care l-a trăit vreodată, care îi otrăvise viaţa de la început? Sau, cu alte cuvinte, de ce oamenii repetă în mod compulsiv experienţe distructive, recreând de-a lungul vieţii relaţiile disfuncţionale şi situaţiile autodistructive care le-au trezit cele mai rele şi mai toxice sentimente?
Se întâmplă oare asta – printre alte motive – fiindcă exact acolo, în epicentrul umilirii şi al înstrăinării şi al lipsei de înţelegere, cineva se simte cel mai „însuşi”, aşa „cum e”, cu alte cuvinte, aşa cum a fost la începutul vieţii sale, chiar la începuturi? Poate că a fost îmbrăţişat, cocoloşit în

dragoste şi căldură, legănat încet ca să doarmă în poală sau la piept, dar tot acolo a fost marcat – chiar dacă nu din răutate – şi stigmatizat, imprimat cu conştiinţa înstrăinării existenţiale, cu sentimentul amar de a fi accidental sau străin, chiar, într-un fel, în propria biografie privată, intimă. Acolo, în acel loc, mama lui Samson a rostit acele teribile cuvinte, „până în ziua morţii sale”, sau o altă remarcă devastatoare pe care o fac părinţii, câteodată cu nonşalanţă, despre copilul lor. Acolo i-au pecetluit soarta, pentru întreaga sa viaţă, şi tocmai pentru acest motiv, se pare, e obligat să se întoarcă acolo, fiindcă acolo are loc sumbra dramă fundamentală a existenţei sale. Şi acolo, în noi toţi, din păcate, licăre eterna flacără a autorecunoaşterii, ca femei şi bărbaţi, care sunt, în cele din urmă, separaţi şi izolaţi unii de alţii, misterioşi şi chiar „de necunoscut” pentru alţii – chiar probabil pentru noi înşine –, şi astfel, deci, pe veci singuri.

Samson doarme, epuizat. Probabil că e inundat de o uşurare neaşteptată după ce şi-a divulgat secretul şi nu mai e nevoit să-şi oţelească toţi muşchii pentru a-l apăra. Călătoria lui s-a terminat. Acum poate fi ca alţi oameni. „Puterea mea mă va părăsi”, i-a explicat el Dalilei, după cum ne amintim, cu doar o clipă înainte, „şi ar trebui să devin la fel de slab ca un om obişnuit”, *kechol ha-adam*.

„Ca *oricare* om”, a spus literalmente. Dar anterior, când Dalila îl legase, îi spusese – de două ori – că va slăbi *ke’achad ha’adam*, ca *oricare* alt om, cuvântul *achad* însemnând „unu”, ca şi cum ar fi dorit, inconştient, să-şi păstreze individualitatea. Acum renunţă şi la asta şi îi dezvăluie cum poate deveni ca oricare om, gustând aceste cuvinte pentru prima oară.

Dar poate că nu e o slăbiciune, o afecţiune, să fii ca oricare altul. Poate că asta a vrut Samson, în adâncul

inimii sale, întreaga sa viaţă. După cum apare şi în poemul „Dragostea lui Samson” al scriitoarei Lea Goldberg:

Şi poate că nici el nu ştia
Despre încercarea lui de profet şi de nazireu,
Cum cea mai uşoară ghicitoare dintre toate
A fost inima care i se putea frânge în piept.[29]

Dalila cheamă „un bărbat” – se pare că pe cel care aşteptase în cameră pentru ambuscadă –, dar ea însăşi, nu bărbatul, taie cele şapte bucle din părul lui Samson, care doarme. Probabil că o face pentru a-l scăpa de umilirea de a fi tuns de străini. Sau probabil că în acest mod ea îl umileşte şi mai mult şi poate că acesta e modul ei de a spune adio şi, astfel, de a trăi din nou, distilate într-o singură acţiune, puternicele sentimente care au curs între ei. Mii de ani mai târziu, este posibil să ne-o imaginăm schimbându-şi expresia în timp ce comite acţiunea, cu o latură erotică, pe de-o parte, şi cu ideea de „a castra”, de cealaltă parte, şi probabil cu zâmbetul discret al unei femei ale cărei farmece nu au părăsit-o încă.

Puterea lui deja s-a scurs, dar încă doarme şi habar nu are de asta. Ea începe să-l tachineze. Strigă din nou, pentru a patra oară: „Samson, te atacă filistenii!” El se trezeşte şi îşi spune: „Mă voi dezlega şi mă voi elibera, aşa cum am făcut în celelalte dăţi.” Îşi încordează muşchii aşa cum făcuse şi anterior, dar apoi descoperă că „Dumnezeu plecase de la el”.

Filistenii din cameră îi scot imediat ochii. Ochii săi, care fuseseră atât de alerţi, febrili, înfometaţi, neobosiţi. „Samson şi-a urmat ochii”, au comentat rabinii Talmudului,

---

[29] Lea Goldberg, „Dragostea lui Samson”, în colecţia *Barak Ba-Boker* [„Fulger dimineaţa”, ebr.], Merhavia, Israel, 1957, p. 112. Lea Goldberg (1911–1970) a fost o importantă poetă modernistă israeliană.

„de aceea filistenii i-au scos.”[30] Aşa cum el scosese din fundaţie porţile Gazei, acum ei îi scot porţile feţei şi pe cele ale sufletului. Cine poate să-şi imagineze prin ce trece Samson? Putem doar presupune că nu numai agonia fizică a scoaterii ochilor îl consumă, nu doar furia şi durerea faţă de trădarea iubitei sale. Samson e acum victima unei senzaţii pe care nu a cunoscut-o din ziua în care a fost mişcat pentru prima dată de spiritul lui Dumnezeu: enorma sa putere s-a dus. Trupul lui nu mai răspunde ca înainte. Acum şi acesta îi e străin. Şi trupul său l-a trădat.

Cu ochii scoşi, legat cu lanţuri de bronz, Samson e dus de filisteni în Gaza, unde e pus să lucreze ca sclav la moară în închisoare. Acum, târându-şi picioarele la nesfârşit în jurul pietrei de moară, îşi petrece zilele privind introspectiv, începând probabil să vadă ceea ce nu putuse vedea înainte să devină orb: întregul spectacol al vieţii lui, destinul manipulator care i-a negat liberul-arbitru sau dreptul de a protesta sau un singur moment de linişte.

Învârtindu-se şi măcinând, lipsit de secretul său special, de coroana lui de glorie naziree şi de orice putere supraumană mai mare decât cea a muşchilor săi. La apusul vieţii învaţă limitele puterii sale şi probabil şi esenţa lui adevărată, eliberat în sfârşit de toanele măreţei entităţi tiranice cunoscute drept „spiritul Domnului”. Aproape sigur poate, din când în când, chiar să se bucure de un sentiment simplu al sinelui, să fie cineva tolerabil şi uman, totodată, cineva care a fost furat încă înainte de a se fi născut.

(Şi poate că a fost şi puţină uşurare atunci când Dalila a luat greutatea celor şapte bucle lungi de păr care nu fuseseră tăiate niciodată, care-i cădeau în cascadă pe lângă faţă şi îi înconjurau trupul şi care, fără îndoială, îl despărţiseră şi mai mult de restul lumii.)

---

[30] TB Sotah 9b.

Astfel trec zilele. Părul începe să-i crească înapoi şi, odată cu el, forţa. Conform poveştii, Samson e adâncit în munca lui de la piatra de moară. Totuşi, se poate ca măcinatul să fi avut un cu totul alt aspect: verbul „a măcina” în ebraică poartă o clară conotaţie sexuală, care poate fi găsită încă din Cartea lui Iov – „Fie ca femeia mea să macine pentru alţii şi fie ca alţii să îngenuncheze peste ea”[31] –, şi continuă în dialect israelian vulgar. Probabil că aceasta a fost originea legendelor în decursul anilor despre cum Samson şi-a petrecut ultimii ani: Talmudul spune cum „toţi îşi aduceau soţiile la el la închisoare, astfel încât să facă un copil cu el”.[32] Această sugestie, excitantă la început, se transformă repede într-o altă formă de a-l abuza şi de a-l umili pe Samson, transformându-l într-un taur comunal. Ce avem aici, în cele din urmă, e o extensie crudă şi grotescă a marelui blestem al vieţii lui: blestemul ciudăţeniei.

Într-o bună zi îl scot din închisoare şi îl aduc în faţa unei mulţimi extaziate. Nobilii filisteni se adună ca să ofere un mare sacrificiu zeilor lor şi să se bucure că Dagon l-a aruncat pe Samson în mâinile lor. Samson stă în faţa lor. Ei se uită la el uluiţi. Pare că şi înfrânt dă impresia că e o minune a naturii, provocând şi mai multe osanale către Dagon, pentru că triumfase asupra lui.

După ce şi-au bucurat ochii privindu-l, e dus înapoi în închisoare şi filistenii îşi continuă sărbătoarea. Şi apoi, după ce au băut, cer ca Samson să vină înapoi şi „să danseze pentru noi”. Îl aduc înapoi din închisoare. „Şi el a dansat pentru ei.” Şi în acest caz sunt unii care interpretează asta drept un soi de „spectacol sexual”, fiindcă verbul ebraic de aici, *letzahek*, e folosit în mod

---

[31] Iov 31:10.

[32] TB Sotah 10a.

repetat în Biblie pentru a descrie un act sexual.[33] În orice caz, Samson e, cu siguranţă, umilit şi ridiculizat în faţa petrecăreţilor filisteni.
Îi aude pe filistenii care chefuiesc, dar nu poate să vadă nimic. Este singurul israelit între trei mii de filisteni, bărbaţi şi femei, „care se uită la Samson dansând”. Un băiat stă lângă el, ţinându-l de mână şi conducându-l. Samson, războinicul inveterat, simte imediat o oportunitate. Îi cere băiatului să-i pună mâinile pe coloane. „Lasă-mă să simt coloanele”, spune, folosind un cuvânt rar, *hamisheni*, care implică o dezmierdare caldă – în opoziţie totală cu ceea ce e pe cale să facă Samson. Băiatul îi aşază mâinile pe coloane. Degetele lui Samson iau acum ultimul contact cu lumea, deconectându-se de la senzaţia efectivă, tactilă, şi reamintindu-şi, în schimb, tot ceea ce atinseseră anterior, bărbaţi şi femei, leu şi vulpi, miere, funii şi stânci, mandibula unui măgar, apă rece de izvor, o prostituată şi porţile unui oraş, şi pe Dalila.
„O, Doamne, Dumnezeule”, strigă Samson amarnic, „te rog, aminteşte-ţi de mine şi dă-mi putere doar de această dată, o, Doamne, să mă răzbun pe filisteni, măcar şi pentru unul dintre ochii mei.” Este strigătul mişcător al cuiva care ştie că Dumnezeul lui l-a abandonat şi care a ajuns să priceapă că a eşuat jalnic în îndeplinirea misiunii pentru care a fost creat. În această clipă, Samson i se adresează lui Dumnezeu cu trei nume ebraice diferite şi sfinte, de parcă ar încerca să intre în inima lui Dumnezeu prin toate porţile sale, să ajungă într-un loc unde un portal se va deschide spre o zeitate foarte personală şi intimă, cea care l-a ales şi l-a luat când era încă în pântec, cea al

---

[33] Ca exemplu o avem pe soţia lui Putifar, care-l acuză pe Iosif: „Şi-a chemat servitorii şi le-a spus: «Uitaţi, a trebuit să ne aducă un evreu ca să ne facă să pierdem vremea»„ – *letzahek banu.* „Acesta a venit să se culce cu mine...” (Geneza 39:14).

cărei spirit îl animase pe Samson toată viaţa lui. Nu ştie, bineînţeles, dacă Dumnezeu va răspunde rugăciunilor sale acum, cum a făcut la Stânca lui Etam, când Samson aproape că a murit de sete. Într-adevăr, o amintire mult mai proaspătă e momentul în care şi-a spus „Mă voi dezlega şi mă voi elibera aşa cum am făcut de celelalte dăţi", doar ca să descopere, spre disperarea sa, că Dalila i-a tăiat părul şi i-a luat puterea şi că Dumnezeul lui l-a părăsit.
Cu un amestec de incertitudine, disperare şi speranţă, se prinde de coloane cu toată puterea sa, cuprinzând-o pe una cu braţul său drept şi pe cealaltă cu cel stâng, „cele două coloane din mijloc, pe care se rezema templul". Ce îi trece acum prin cap, când e aproape de moarte? E posibil ca acest contact cu cele două coloane să îi readucă amintirea părinţilor săi, tatăl său şi mama sa, şi, odată cu asta, durerea lui îndelungată şi neîncetată că, de fapt, nu a avut niciodată părinţi? Poate că îl străpunge şi gândul că mereu a stat între o pereche, jinduind să-i îmbrăţişeze părţile, două şi numai două, fără nicio prezenţă străină: coloanele acestui templu, două vulpi cu o torţă aprinsă, stâlpii porţilor din Gaza.
Îşi provoacă singur moartea, după cum spune ebraica, într-o *bayit*, o casă, un cămin. El, care de la naştere, chiar din pântec, a fost, de fapt, exilat din orice fel de casă; a cărui întreagă viaţă fusese răpită; care n-a avut niciodată o casă a lui proprie şi care nu a aparţinut niciodată cu adevărat nici poporului său, nici poporului în mijlocul căruia îl duseseră nevoile sale. El, care s-a culcat cu multe femei, dar care nu a avut niciun copil al lui; el, al cărui cordon ombilical fusese tăiat, cum s-ar zice, la ambele capete, stă acum în mijlocul casei care „se sprijină" – *nachon*, în ebraică – pe două coloane. Dar *nachon* mai înseamnă şi

„adevărat”: în sfârşit – cât de ironic –, *bayit nachon*, o casă adevărată.
„O, Doamne, Dumnezeule”, strigă Samson cel orb, „Te rog, aminteşte-Ţi de mine şi dă-mi putere măcar de această dată...” Trage de coloane cu toată puterea şi doar atunci, în timp ce încep să crape şi să se mişte, îşi dă seama că Dumnezeul lui nu l-a abandonat deloc. Prăbuşeşte clădirea peste conducătorii filisteni şi peste toţi oamenii dinăuntru. „Cei care au fost ucişi odată cu el când a murit”, stă scris, „i-au depăşit numeric pe cei ucişi de el pe când trăia”, iar în mintea vremurilor şi a locurilor noastre nu avem cum scăpa de gândul că Samson a fost, într-un fel, primul asasin sinucigaş; şi, deşi circumstanţele faptelor lui au fost diferite faţă de cele familiare nouă din realitatea zilnică a străzilor din Israel, s-ar putea ca actul în sine să fi fixat în conştiinţa umană un fel de a ucide şi de a se răzbuna, direcţionat spre victime inocente, care a fost perfecţionat în anii din urmă.[34]
Şi doar după moarte e adus acasă cu adevărat. „Fraţii lui şi toată familia tatălui său au venit şi l-au dus şi l-au îngropat în cavoul tatălui său, Manoe, între Zora şi Eştaol.” Nu avem de unde să ştim dacă aceştia erau efectiv „fraţi”, care s-au născut ulterior din aceiaşi părinţi, sau alte rude sau, pur şi simplu, membri ai tribului său. Dar s-ar părea

---

[34] Rabinul Saadiah Gaon, conducătorul din secolul al X-lea al evreimii din Babilon, a comentat în *Book of Beliefs and Opinions* despre efectul dăunător al poftei de răzbunare asupra sufletului răzbunătorului, dar şi al victimelor sale. Saadiah prezintă ultimul act al lui Samson drept exemplu al unui caz de răzbunare în mod special extrem şi distructiv. În literatura rabinică, în general, nu găsim vreo condamnare a ultimei răzbunări a lui Samson, deşi comportamentul lui agresiv este uneori cenzurat. Vezi Saadiah Gaon, *The Book of Beliefs and Opinions,* Tratat 10, Capitolul 13, traducere în engl. de Samuel Rosenblatt, New Haven, 1948, pp. 390–392.

că întreaga sa familie extinsă se adună în jurul lui acum, doar acum. Cu compasiune şi grijă, vin şi-l duc să-l îngroape într-un loc unde, în sfârşit, va găsi pacea desăvârşită.

Samson nu mai e. Pentru o clipă, totul e tăcere, iar apoi apare gândul că rabinii din vechime au fost acolo atunci când au legat cuvântul *lefa'amo* – referindu-se la puterile miraculoase ale lui Samson – de imaginea unui clopoţel care sună, *pa'amon*, declarând că „spiritul divin", *Shekhinah*, „a continuat să sune în faţa lui ca un clopoţel".[35] Fiindcă s-a întâmplat ca şi cum un clopot ar fi amuţit brusc, un clopot care începuse să sune din momentul în care spiritul a început să-l trezească pe Samson. Toată viaţa lui Samson a părut un clopot uriaş în mâinile unei providenţe cereşti care îl va lovi şi-l va face să sune după voie, cu un amestec ciudat de tonuri care uneori sunau a muzică, dar cel mai adesea ca o cacofonie stridentă şi violentă. Un clopot ghinionist, lovit înainte şi înapoi cu forţă neîncetată, al cărui zăngănit suna din oraşele tribului lui Dan până în oraşele filistenilor.

Dar înainte să moară, exact în clipa în care era gravat în amintire, mit şi artă, Samson a îmbrăţişat cele două coloane şi le-a doborât – coloanele, clădirea, filistenii, pe el însuşi. Şi pentru o ultimă clipă – la fel ca în toate acţiunile uimitoare ale lui Samson – totul se reduce la o afirmaţie clară şi precisă: lăsaţi-mi sufletul să moară aşa cum a trăit întotdeauna. Fără să fi fost vreodată apropiat de un alt suflet, singur, printre străini care căutau fără încetare să-l rănească, să-l ridiculizeze, să-l trădeze. Lăsaţi-mi sufletul să moară cu filistenii.

---

[35] TB Sotah 9b.